

**ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE**

**FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ**

**KATEDRA APLIKOVANÉ GEOINFORMATIKY A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ**



## **Urbanistický vývoj města Milevsko**

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**Vedoucí práce: Ing. Jan Šlemr**

**Autor: Tomáš Slaba**

**2016**

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tomáš Slaba

Územní plánování

Název práce

**Urbanistický vývoj města Milevsko**

Název anglicky

**Urban development of city Milevsko**

---

### **Cíle práce**

Cílem práce je zmapovat urbanistický vývoj města Milevsko zejména v 19. a 20. století. Dále student definuje urbanistické problémy města související se současnými trendy vývoje podle odborné literatury.

### **Metodika**

V první fázi student popíše urbanistický vývoj města v 19. a 20. století. Dále nastuduje odbornou literaturu popisující soudobé problémy měst. Ve své rešerši se bude zejména zabývat těmi problémy, které shledá za relevantní místním šetřením, studiem územně plánovacích podkladů a konzultacemi s místními aktéry. Porovnáním vývoje a poznatků získaných studiem literatury dojde ke stanovení urbanistických problémů města

Harmonogram:

říjen 2015 ... zpřesnění metodiky zpracování odpovídající konkrétním potřebám města

prosinec 2015 ... literární rešerše

leden 2016 ... stanovené urbanistické problémy města

únor 2016 ... předložená pracovní verze bakalářské práce

## Doporučený rozsah práce

40 stran

## Klíčová slova

Milevsko, urbanistický vývoj, urbanistické problémy

---

## Doporučené zdroje informací

- ASOCIACE PRO URBANISMUS A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY, – TRANSFORMACE NEVYUŽÍVANÝCH ÚZEMÍ (2002 : LITOMĚŘICE, ČESKO). *Transformace nevyužívaných území : seminář Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR : Litoměřice 18. a 19.4.2002 : [sborník]*. Praha: Agora, 2002. ISBN 80-902945-6-1.
- ČABLOVÁ, M. – ŠILHÁNKOVÁ, V. – UNIVERZITA PARDUBICE. EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA, – KOUTNÝ, J. *Urbanismus a územní plánování*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2002. ISBN 80-7194-415-7.
- ČESKÁ GEOGRAFICKÁ SPOLEČNOST, – KUNC, K. – UNIVERZITA J.E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM. KATEDRA GEOGRAFIE, – EVROPSKÁ INTEGRACE – ČESKÁ SPOLEČNOST A KRAJINA (20. : 2002 : ÚSTÍ NAD LABEM, ČESKO), – BALEJ, M. *Proměny krajiny a udržitelný rozvoj : sborník tematického okruhu FG : XX. jubilejní sjezd ČGS "Evropská integrace – česká společnost a krajina" : Ústí nad Labem 28.-30.8.2002*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2002. ISBN 80-7044-407-.
- GREGOR, J. – DUŠEK, J. – ČESKÁ SPOLEČNOST PRO POLITICKÉ VĚDY. JIHOČESKÁ POBOČKA. *Udržitelný rozvoj v podmínkách ekonomické krize*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2011. ISBN 978-80-87472-04-0.
- KADEŘÁBKOVÁ, B. – PIECHAL, M. *Brownfields : jak vznikají a co s nimi*. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-123-9.
- MAIER, K. *Územní plánování*. Praha: ČVUT, 1993. ISBN 80-01-01012-0.
- MEZŘICKÝ, V. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-003-8.
- MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj : ekologie – hrozba i naděje*. V Praze: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0769-7.
- UDRŽITELNÝ ROZVOJ MĚSTSKÝCH AGLOMERACÍ (2000-2001 : PRAHA, ČESKO), – SÝKORA, L. *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002. ISBN 80-901914-9-5.
- VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE, – ČESKO. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ, – PATOČKA, J. – PROSTOROVÝ ROZVOJ A PLÁNOVÁNÍ JAKO SPOLEČNÉ TÉMA REGIONÁLNÍ POLITIKY, ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A EVROPSKÉ INTEGRACE (2006 : PRAHA, ČESKO). *Prostorový rozvoj a plánování jako společné téma regionální politiky, územního plánování a evropské integrace : sborník ze semináře : Praha 15.6.2006*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006. ISBN 80-239-8174-9.

---

**Předběžný termín obhajoby**

2015/16 LS – FŽP

**Vedoucí práce**

Ing. Jan Šlemr

**Garantující pracoviště**

Katedra aplikované geoinformatiky a územního plánování

Elektronicky schváleno dne 24. 3. 2016

**doc. Ing. Petra Šímová, Ph.D.**

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 3. 2016

**prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.**

Děkan

V Praze dne 24. 03. 2016

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce, s použitím odborné literatury a dalších zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

V Praze dne 24. 3. 2016

---

## **Poděkování**

Rád bych na těchto řádcích poděkoval Ing. Janu Šlemrovi za ochotu, cenné rady a připomínky, které mi byly nápomocné při vypracování této bakalářské práce. Díky patří i mé rodině a blízkým přátelům, kteří mi věřili a podporovali mě.

## **Abstrakt**

Bakalářská práce mapuje urbanistický vývoj města Milevsko. Práce řeší oblast celého města včetně jeho přilehlých částí. První kapitoly poskytují základní informace o Milevsku včetně jeho okolí z pohledu různých vědních disciplín. Následující kapitoly popisují historický vývoj města. V celé práci je kladen důraz především na část, mapující jeho urbanistický vývoj v 19. a 20. století. Další kapitoly vysvětlují vybrané současné urbanistické problémy v České republice. V podkapitolách jsou tyto problémy konkretizovány na řešeném městě a dochází k definování jeho problémů. V závěru je nastíněna současná prostorová struktura a vývoj města. Přínosem práce je poskytnutí základních informací o městě, popsání urbanistický vývoj a určení samotných problémů města. Hlavními zdroji je literatura, která mapuje historický vývoj města, katastrální mapy, odborné knihy o urbanismu či územním plánování a konzultace s místními odborníky. Práce je doplněna kartografickými, obrazovými, tabulkovými a schematickými přílohami.

klíčová slova: Milevsko, urbanistický vývoj, urbanistické problémy

## **Abstract**

Bachelor thesis map urban development of the city Milevsko. Thesis addresses the area around the city, including related areas. The first chapters provides basic information about Milevsko and surroundings from different disciplines. The following chapter describes the historical development of the city. The whole work is focus on the part which shows urban development in the 19th and 20th centuries. The next chapters explains selected contemporary urban problems in the Czech Republic. In the following parts, these problems are concretized at the city of Milevsko. At the end of this thesis is current spatial structure and development of the city. The benefit of this work is to provide basic information about the city, described the urban development and determine urban problems of the city. The main sources is literature which describes the historical development of the city, cadastral maps, technical books about urban and urban planning, and consultation with local experts of the city. The work is complemented by cartographic, image, tabular and schematic attachments.

key words: Milevsko, urban development, urban problems



## Obsah

1. Úvod.....	10
2. Cíle práce .....	11
3. Metodika.....	12
4. Základní informace o městě.....	14
5. Okolí Milevska .....	16
5.1 Sociodemografické podmínky .....	17
5.2 Dopravní podmínky .....	20
5.3 Geografické a geologické podmínky .....	21
5.4 Hydrologické podmínky .....	21
5.5 Klimatické podmínky.....	21
6. Historický vývoj města .....	22
6.1 12. století.....	22
6.2 13. – 14. století .....	23
6.3 15. – 16. století .....	25
6.4 17. – 18. století .....	26
7. Urbanistický vývoj města .....	28
7.1 19. století.....	28
7.2 1900 - 1948 .....	31
7.3 1948 - 1989 (město vzduchotechniky) .....	34
7.4 1989 - 2000 .....	39
8. Vybrané současné urbanistické problémy města .....	41
8.1 Brownfields.....	41
8.1.1 Definice .....	42
8.1.2 Budova KOH - I - NOOR.....	43
8.1.3 Budova JITEX .....	44
8.2 Suburbanizace.....	45
8.2.1 Definice .....	45

8.2.1	Lokalita Cukava .....	48
8.2.2	Lokalita Hajda.....	49
8.2.3	Lokalita Šibený vrch .....	50
8.3	Centrum města a náměstí .....	51
9.	Současná prostorová struktura a vývoj města.....	53
10.	Diskuze.....	54
11.	Závěr .....	55
12.	Přehled literatury a použitých zdrojů .....	56
12.1	Literatura .....	56
12.2	Internetové zdroje.....	59
12.3	Rozhovory a konzultace .....	59
13.	Přílohy .....	60

## 1. Úvod

Milevsko se nachází v okrese Písek na severu Jihočeského kraje. Město leží přibližně 22 km severovýchodně od města Písek a 22 km západně od města Tábor. Trvale zde žije necelých 9 tisíc obyvatel. Území města se skládá ze dvou nesousedících celků a rozděluje se na 6 místních částí. V současné době je obec známá především díky závodům na výrobu vzduchotechnických zařízení (ZVVZ) a zachovalou tradicí maškarních průvodů. První písemná zmínka o městě pochází z roku 1183.

Téma této bakalářské práce jsem si zvolil především proto, že Milevsko je mé rodné město a tudíž citově blízké. Z tohoto důvodu jsem se chtěl o něm více dozvědět z hlediska urbanistického vývoje a jeho současných problémech.

V první kapitole práce poskytnu čtenáři základní informace o Milevsku a jeho okolí z různých vědních oborů. V následující části popisuji historický vývoj města, který je důležitý pro pochopení vztahu obce s místním klášterem. Dále přecházím na samotný urbanistický vývoj města v 19. a 20. století. Mapuji zde vývoj zástavby a směr, kterým se rozrůstala. V další části práce popisuji vybrané současné urbanistické problémy v České republice, které následně konkretizuji na řešeném městě. Porovnáním vývoje a poznatků získaných studiem odborné literatury stanovuji jeho urbanistické problémy. V závěru práce nastiňuji současnou prostorovou strukturu a vývoj města.

Mezi hlavní zdroje, z nichž jsem čerpal, patří publikace mapující historický vývoj města a katastrální mapy. Při definování problémů města jsem využil odborné knihy o urbanismu či územním plánování, územně analytické podklady, vlastní terénní průzkumy městem a konzultace s odborníky.

## **2. Cíle práce**

Cílem bakalářské práce je zmapovat urbanistický vývoj města Milevsko zejména v 19. a 20. století a definovat urbanistické problémy města související se současnými trendy vývoje podle odborné literatury. Dílčím cílem práce je definovat rozvojové faktory, které město ovlivňovaly a formují ho v jeho urbanistickém vývoji. Posledním cílem je komplexně shrnout přínosy práce, kde bude vývoj vnímán jako jeden celek.

### 3. Metodika

Mezi první kroky při tvorbě této bakalářské práce bude patřit vyhledání příslušných publikací vztahujících se k městu Milevsko a současným urbanistickým problémům. Literatura bude v první řadě prostudována a následně budou vybrány pouze ty části, které se týkají tohoto tématu práce. Zpracovaná literární rešerše bude po nastudování veškerých informací následně rozdělena do příslušných kapitol a podkapitol. V celé práci je záměrně vynechána kapitola Výsledky. Samotná rešeršní část s ní totiž natolik souvisí, že by docházelo k opakování jednotlivých frází. Veškeré níže uvedené informace budou citovány podle citační normy ČSN ISO 690.

První část práce bude obsahovat základní informace o městě včetně jeho okolí ze sociodemografických, dopravních, geografických, geologických, hydrologických a klimatických podmínek. Čtenář se díky těmto poznatkům lépe seznámí s městem a utvoří si představu o tom, jak samotné město vypadá. Podkladem pro tyto informace budou především územně analytické podklady, strategický plán a odborné knihy vztahující se k Milevsku.

Pro bližší seznámení s městem a jeho vztahu s klášterem, bude následující část práce popisovat historický vývoj města. Ten bude rozdělený do podkapitol, které budou sledovat vždy po sobě dvě jdoucí století. Čtenář se díky těmto kapitolám také dozví o důležitých událostech, které měly vliv na formování a růst města v jeho počátcích. Informace v jednotlivých podkapitolách budou čerpány z historických publikací, například: Kroh a Dostál, (1973) - Milevsko; Horký a Hadáček, (1993) - Milevsko; Frey at al. (1980) – Milevsko dnešních dnů.

Další kapitola se bude týkat již samotného urbanistického vývoje města v 19. a 20. století. Dvacáté století bude rozděleno do podkapitol dle časových intervalů (roků), které byly pro město zlomovými body. Bude zde zmapován vývoj zástavby včetně směru, kterým se rozrůstala. Zdrojem samotného popsání urbanistického vývoje budou především knihy: Břicháček a Kálal, (2000) - Milevsko a okolí od A...Ž; Břicháček a Poláková, (2007) - Milevsko na starých pohlednicích; Kálal et al. (2014) – Milevsko 830 let. Nezbytným podkladem budou dále historické katastrální mapy a císařské otisky. Mapy poslouží pro správné zachycení urbanistického vývoje i pochopení urbanistické struktury města. Tato část bude doplněna o rozhovory s místním architektem Ing. Lubošem Vanišem, který má o vývoji Milevska značný přehled. Mimo jiné se také podílel či nadále podílí na

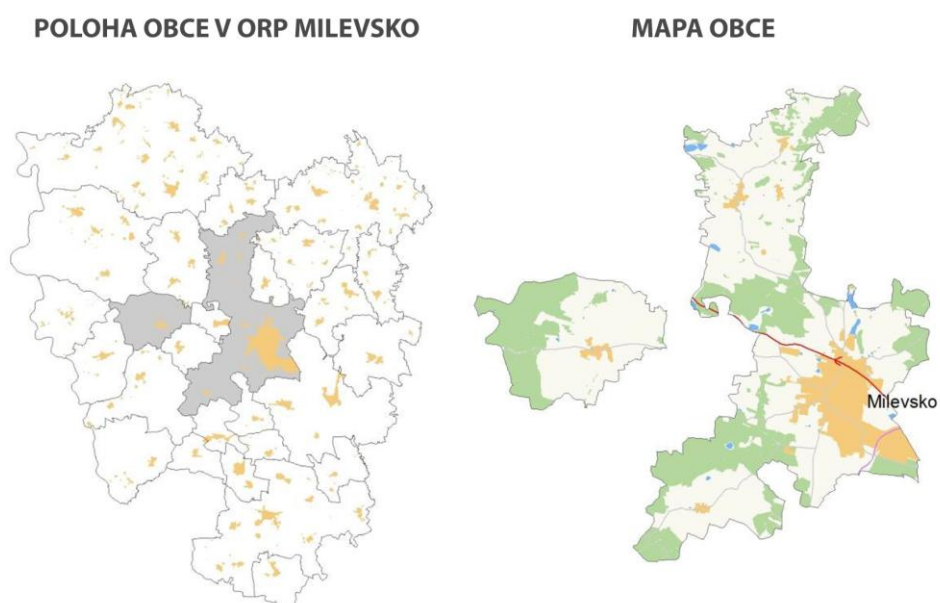
budování jeho nových částí. Kapitulu budou doprovázet grafické schémata popisující konkrétní urbanistické jevy.

V následující kapitole budou popsány současné urbanistické problémy měst. Vysvětleny budou pouze jen ty nejrozšířenější, které můžeme nalézt v České republice i v řešeném městě. Porovnáním získaných informací studiem odborné literatury a vývojem města budou následně stanoveny jeho urbanistické problémy. Pro jejich objasnění bude vycházeno z odborných knih o urbanismu a územním plánování. Například: Maier (2004) - Územní plánování; Kadeřábková a Piecha, (2009) - Brownfields. Jak vznikají a co s nimi; Šilhánková et al. (2007) - Suburbanizace - hrozba fungování (malých) měst. Při definování problémů města bude využíváno základních dokumentů územního celku, především územně plánovacích podkladů. Podnětné budou také konzultace s vedoucím regionálního rozvoje Ing. Petrem Švárou a místostarostou města Mgr. Martinem Třeštíkem. Zmiňované osoby jsou zainteresovány v oblasti územně plánovací činnosti a mají přehled o celkovém charakteru města. Tato část práce je dále doplněna fotografiemi z terénního průzkumu.

V závěru práce bude nastíněna současná prostorová struktura a vývoj města. Čtenář se díky tomu seznámí se současným stavem a budoucím výhledem obce. Podkladem pro tuto část bude především platný i současně vznikající územní plán a zachycené poznatky z předchozích kapitol práce. Jako nezbytnou činnost pro tuto část bude potřeba využít kombinace grafického programu Adobe Photoshop CS5, rýsovacího programu AUTOCAD 2015 a kartografického programu GIS.

## 4. Základní informace o městě

Město Milevsko je centrem milevského regionu, který se nachází v severním okraji Jihočeského kraje a spadá pod okres Písek. Obec je situována a vzdálena přibližně 22 km západně od města Tábor a severovýchodně od města Písek. Vzdušnou čarou je vzdálená přibližně 90 km od Prahy a 70 km od Českých Budějovic. Plocha milevského regionu zaujímá 387 km<sup>2</sup> a čítá zhruba 18 546 obyvatel. Samotná rozloha města je 43 km<sup>2</sup>, ve které včetně jeho místních částí žilo k 31. 12. 2013 8710 obyvatel. Milevsko leží v nadmořské výšce 461 m. n. m. (Šímová, 2014)



Obrázek 1: Poloha obce v ORP Milevsko a mapa samostatné obce. (Šímová, 2014)

Milevsko je centrem správního obvodu obce s rozšířenou působností (dále jen SO ORP) a jeho správní obvod zahrnuje celkem 26 obcí na 77 katastrálních územích. Všechny tyto obce mají méně než 2000 obyvatel. Milevsko jako jediné má statut města. Sepekov a Bernartice statut městyse. Průměrná hustota zalidnění v SO ORP je 48,1 obyvatel/km<sup>2</sup>. Město slouží jako ekonomické, dopravní, sociální, kulturní a turistické centrum. Z hlediska ekonomického rozvoje je zdrojem většiny pracovních příležitostí pro celou oblast SO ORP. Má úzké vztahy i na rekreační oblast kolem Orlické přehrady. (RERA, 2015)

Území města se rozděluje na 6 místních částí – Milevsko, Velká, Rukáveč, Něžovice, Dmýšnice a Klisín (místní část Velká tvoří exklávu). Rukáveč je místní částí od roku 1961, Dmýšnice, Velká, Něžovice a Klisín od roku 1985. Celková katastrální výměra města včetně těchto částí činí 4232,31 ha. V celém tomto území se nachází celkem 1800 budov. (Kálal et al., 2014)

Město má dobré autobusové a vlakové spojení do okresního města Písek, ale i Tábora, Českých Budějovic a Prahy. Jeho kulturní život je v současnosti soustředěn především kolem Domu kultury, náměstí E. Beneše a parku Bažantnice. Mnohé kulturní aktivity navazují na místní lidové tradice. (Kálal, 2014)

V současné době je obec známá, především díky závodům na výrobu vzduchotechnických zařízení (ZVVZ) a zachovalou tradicí maškarních průvodů. Město svým měřítkem a urbanistickou formou, kterou definuje zejména rozloha města, oblast nabízených služeb, průmyslu a urbanistických celků, stojí na pomezí mezi městem a městečkem. První písemná zmínka o městě pochází z roku 1184.



## 5. Okolí Milevska

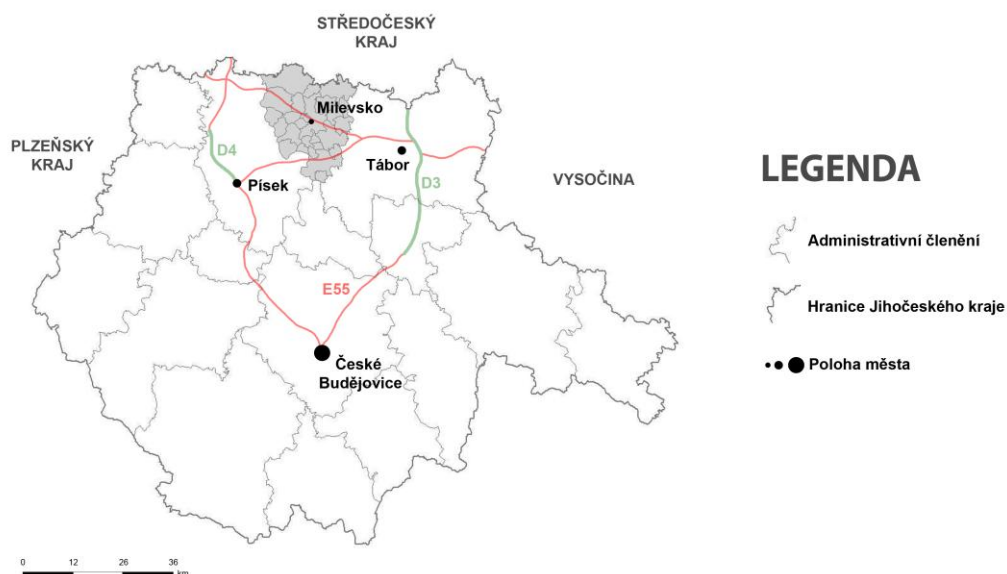
Milevské okolí je obepnuto věncem poměrně zachovalých lesů, které na západě navazují na rozsáhlý a historicky významný komplex lesů Květovské obory. Nachází se zde i několik chráněných území, která mají statut přírodní památky. (Šindelář, 1998) Jsou zde také cenná přírodní společenstva, která jsou v současné době narušena pouze chatovou zástavbou. (Horký a Hadáček, 1993)

Milevsko se opírá o svůj nezaměnitelný přírodní podklad, který v historické i současné době hrál významnou roli při urbanistickém rozvoji města, a bez něhož by Milevsko nedokázalo reflektovat svou nezaměnitelnou kompozici. Přírodní podklad se tvořil miliony let ještě před vůbec prvním příchodem člověka na toto území. Město totiž stojí na zajímavém geologickém podkladě.

Terén je mírně zvlhňný směrem na severní, západní a jihozápadní stranu. Naopak směrem na východ a jih nijak výrazně nemění svůj profil. Město je proto umístěno v mírném údolí, kde ho na severní a východní straně ohraničují rozsáhlé vodní rybníční toky, které spojuje Milevský potok. Vodní plochy a rybníky, se nachází také uvnitř města, zejména pak v patě stoupajícího terénu na severozápadním cípu.

Členitost terénu je značnější hlavně v západní části města, konkrétně v centrální části. Jižním směrem se terén nijak výrazně nemění. Na východ má klesající tendence. Jejich vyvrcholením je na severovýchodní straně výrazné údolí od Milevského potoka, ve kterém se nachází vodní nádrž Nový rybník. Uvnitř města vybíhá výrazný terénní předěl – hřeben. Kopce vytvářející určitý ostrov mezi severní a jižní polovinou města a zejména pak i jisté zúžení v místě dnešního centra, jak z východní, tak západní strany.

## POLOHA ORP MILEVSKO V JIHOČESKÉM KRAJI



Obrázek 2: Administrativní mapa správního obvodu Milevsko. (autor práce, 2015)

Správní obvod ORP Milevsko je na severní straně ohraničen Cunkovským hřbetem, jehož vrcholy dosahují nadmořské výšky přes 710 m. n. m. a postupně klesají jižním a jihovýchodním směrem až k řece Lužnici. Na západní straně je oblast výrazně ohraničena hluboce zaříznutým údolím Vltavy, respektive Orlickou přehradní nádrží. Území má z velké části zachovaný přírodní krajinný ráz, zejména na severu a západě. Jižním a východním směrem je více zemědělsky využíváno. (Jetel, 2008)

### 5.1 Sociodemografické podmínky

ORP Milevsko počtem obyvatel patří k méně lidnatým ORP v Jihočeském kraji (12. místo ze 17 ORP). V roce 2013 měl tento ORP 18 486 obyvatel, což od roku 2001 znamená pokles o 769 obyvatel. Celkový stav populace v samotném městě Milevsko k 31. 12. 2013 byl 8710 obyvatel. Jak je patrné z níže uvedené tabulky, za sledované období 1996 - 2013 má dlouhodobější vývoj počtu obyvatel klesající tendenci. Mezi roky 1996 a 2013 byl zaznamenán pokles o 931 obyvatel. Celkově tak dochází k postupnému úbytku obyvatelstva. Největší úbytky se projeví v letech 2011 (- 90 obyvatel), 2004 (- 72 obyvatel) a 2002 (- 68 obyvatel). Snižování počtu obyvatel je pokládáno za dlouhodobý trend, který je způsoben nízkou porodností a vysokou migrací obyvatel. (Šímová, 2014)

Ukazatel / rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet bydlících obyvatel	9 641	9 587	9 541	9 506	9 485	9 472	9 404	9 343	9 271	9 220	9 172	9 158	9 128	9 061	8 997	8 761	8 724	8 710

Obrázek 3: Vývoj počtu obyvatelstva města Milevska za období 1996 - 2013. (RERA, 2015)

Věkovou strukturu města zachycuje následující tabulka. Vyplývá z ní patrný pokles počtu obyvatel ve věkové skupině 0 - 14 let (nízká porodnost, cca o 34%). Naopak počet obyvatel nad 65 let výrazně narůstá (cca o 73%). V Milevsku se tak zvyšuje index stáří a stává se z něj tzv. „město seniorů“. Ze zjištěných údajů dále vyplývá nepříznivá věková struktura obyvatelstva - index stáří v ORP Milevsko je nejvyšší v Jihočeském kraji. Narůstající počet obyvatel v důchodovém věku má za následek trvalou potřebu rozvoje sociálních služeb a terénních úprav. Město díky tomu přestává být pro mladou generaci atraktivní. Ta se následně stěhuje především kvůli pracovním příležitostem do blízkých, větších měst jako jsou Písek, Tábor či České Budějovice. (RERA, 2015).

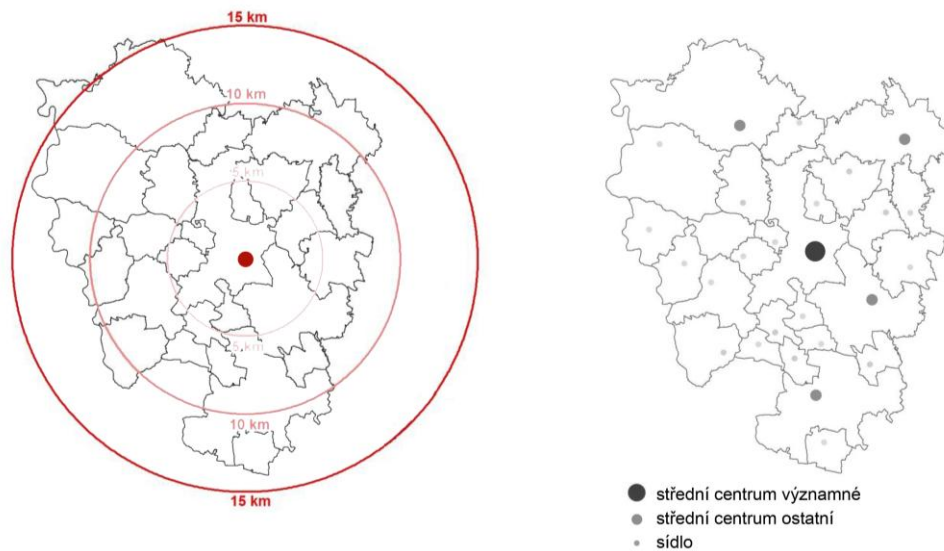
Ukazatel	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet obyvatel 65 let a více	1 280	1 317	1 373	1 408	1 473	1 503	1 572	1 639	1 680	1 721	1 779	1 840	1 907
Počet obyvatel ve věku 0-14 let	1 436	1 379	1 321	1 260	1 203	1 142	1 116	1 124	1 123	1 095	1 114	1 119	1 144
Index stáří	89,1	95,5	103,9	111,7	122,4	131,6	140,9	145,8	149,6	157,2	159,7	164,4	166,7

Obrázek 4: Věková struktura a vývoj indexu stáří v Milevsku za období 2001 – 2013. (RERA, 2015)

Sídlní strukturu ORP Milevsko a vzdálenost obcí od města znázorňují následující obrázky. Jedna z výhod obcí ležících v ORP Milevsko je jejich minimální dojížděková vzdálenost do města, které slouží jako spádové centrum z hlediska nabídky zaměstnání, občanské vybavenosti a služeb. Samotné město spadá jako jediné v ORP do kategorie střední centrum významné. Podle vymezení venkovského prostoru je 25 obcí charakterizováno jako prostor venkovský a pouze správní území Milevsko je zařazeno jako prostor městský. Celá tato oblast je tedy označena jako venkovský region s méně než 50% podílem městského obyvatelstva. (Šimová, 2014)

## VZDÁLENOST OBCÍ OD MILEVSKA

## SÍDELNÍ STRUKTURA ORP MILEVSKO



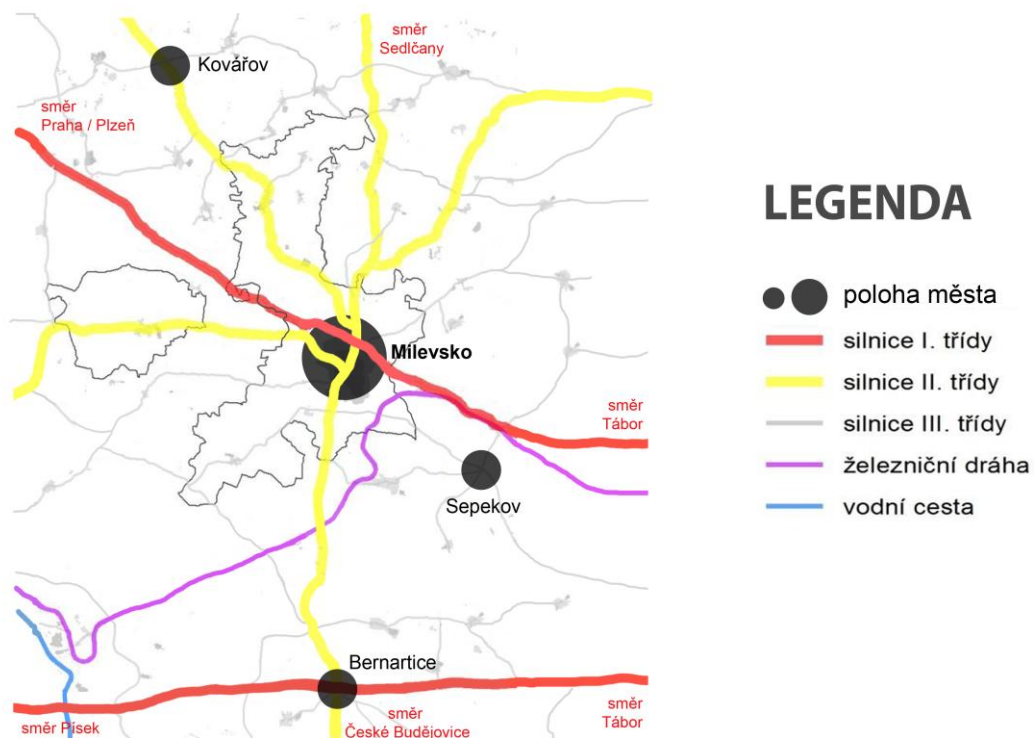
Obrázek 5: Vzdálenost obcí od města a sídelní struktura ORP Milevsko. (Šímová, 2014; upraveno autorem)

Teorii o centrálních místech se zabýval geograf Walter Christaller. Základem jeho názoru je tvrzení, že „malá sídla jsou schopna produkovat pouze omezený okruh zboží podle vlastních dispozic, ale jejich obyvatelé žádají sortiment mnohem rozmanitější a bohatší, k jehož obstarávání slouží zařízení v dosažitelné vzdálenosti. Čím častěji obyvatelé dané zboží (může se jednat i o služby) potřebují, tím je centrum jeho poskytování lokalizováno blíže či dále.“ (WIKIPEDIA, 2016) V milevském regionu se vytvořily konkrétní sféry vlivů, které byly ovlivněny dopravními náklady a časovou dostupností. Vznikly zde regiony s centry, obsahující minimální počet obyvatel, kteří jsou schopní uživit konkrétní ekonomické zařízení. Samotné Milevsko je pro ostatní obce spádové centrum, které je pro ně v dostatečně blízké vzdálenosti a poskytuje jim základní obsah služeb. Oproti ostatním obcím nabízí řadu pracovních příležitostí, občanskou vybavenost a služby, které tyto obce postrádají nebo jimi disponují v malé míře.

V současnosti působí ve městě 1938 společností, které v sobě zahrnují 1712 fyzických a 226 právnických osob. V provozu je zde jeden domov pro seniory a dále dva domy s pečovatelskou službou. Milevsko má 4 mateřské, 3 základní a 2 střední školy. (Kálal et al., 2014)

## 5.2 Dopravní podmínky

Kolem města na severní straně vede hlavní dopravní tah Plzeň - Brno přes Tábor (silnice I. tř. č. 19). Cesta osobním automobilem do Prahy zabere přibližně 1h 30min a do Tábora 30 min. Dojížďková vzdálenost do krajského města je 50 až 75 km. Do těchto a dalších významných měst (Plzeň a České Budějovice) je efektivně zavedena autobusová či vlaková doprava, která svými četnými spojeními dostatečně uspokojuje potřeby obyvatel (cca 5 vyjížděk za den v ranních i odpoledních hodinách). Další důležité dopravní koridory prochází Pískem a Táborem (budoucí dálnice, rychlostní komunikace). Město také protíná několik silnic II. třídy, které jsou napojeny na okolní centra. Do těchto okolních středních a nižších center je velmi dobrá dopravní dostupnost. Ta je mimo jiné realizována pomocí autobusové dopravy, která jezdí v pravidelných časových intervalech (průměrná četnost 20 vyjížděk denně). Milevsko je dále napojeno na železnici, a to železniční trať Tábor – Písek - Ražice. Četnost vlakových spojů do těchto stanic je přibližně 8 výjezdů za den.



Obrázek 6: Poloha obce k hlavním komunikacím a ostatním sídlům. (Šímová, 2014; upraveno autorem)

### **5.3 Geografické a geologické podmínky**

Milevsko a jeho okolí se nachází v jižní části Středočeské vrchoviny. Samotné město leží v mírné pánvi ve výšce 460 m. Je obklopeno pásmy kopců, kromě jihovýchodní strany, která je otevřena povodí Milevského potoka směrem k Lužnici. (Bervida et al., 1984) Mezi výraznější vrchy v okolí města patří Zvíkovec (542 m), Strážka (610 m), Bečov (586 m), Jenšovice (556 m) a Šibený vrch (532 m). (Bílek a Kálal, 2000)

Z geologického hlediska se území města a jeho okolí nachází na jižním okraji Středočeské pahorkatiny, která zde tvoří hranici s nejstaršími silně metamorfovanými horninami vltavsko-dunajského území. Středočeský pluton tvoří hlubinné vyvřeliny a skalní podklad obsahující žulové horniny typu Čertova břemene. Z těchto hornin převládá tmavá porfyrická amfibol-biotitická žula, která byla dobývána v několika lomech jako stavební kámen, například v lomu na Vinici severně od Milevska. Žula z těchto míst byla použita pro stavbu románské zvonice kostela sv. Jiljí, který se nachází v areálu milevského kláštera. Celkově je však okolí Milevska na výskyt nerostných surovin chudé. (Kálal et al., 2014)

### **5.4 Hydrologické podmínky**

Vodní toky a rybníky v oblasti Milevska patří do hlavního povodí řeky Vltavy. Samotné město je odvodňováno do povodí řeky Lužnice. Rozvodí mezi těmito dvěma povodími je tvořeno přibližnou spojnicí Milevsko – Hrazany. (Bílek a Kálal, 2000) Okolí řešeného území je odvodňováno řadou potoků a potůčků, které jsou většinou beze jména. Nejvýznamnější z nich je Milevský potok, který ústí do říčky Smutné a společně s ní se vlévá pod Bechyní do řeky Lužnice. (Bervida et al., 1984) V celé popisované oblasti a katastru města můžeme nalézt řadu velkých i malých rybníků. Mezi nejrozsáhlejší z nich, poblíž nedaleké vesnice Sepekov patří rybník Chobot (15 ha) a Tovaryš (11 ha). Další rybníky, které se nachází na okraji Milevska, jsou již menšího charakteru: Pytlák, Váša, Korunský, Sladkovský, Smolařský, Stříbrný, Nový a Suchanův rybník. (Bílek a Kálal, 2000)

### **5.5 Klimatické podmínky**

Podnebí milevského území se nachází v mírně teplé klimatické oblasti. Tato zóna má spíše vnitrozemský charakter a odpovídá nadmořské výšce 461 m. n. m. Průměrné roční teploty se pohybují v rozmezí od 6°C do 8°C, srážky na stupnici okolo 500 – 600 mm. Převládají zde větry proudící na jaře západním směrem. V květnu a červnu pak vanou severní a východní větry. (Bílek a Kálal, 2000)

## 6. Historický vývoj města

*„Město v příjemné zvlněné krajině, která postrádá rozlehlost rovin i strmost horských štítů. Možná proto tu odedávna žijí lidé, možná proto právě proto zde řeholníci zdvihli zdi svého kláštera. Vltava tu opouští český jih a pokojně plyne ku Praze. Stojíme v severní bráně jižních Čech, v bráně, která se nedobývá, ale do které se vchází. Snad proto je tu tak příjemně. Pro tu mírnost.“ (Kálal et al., 2014)*

Díky tomu, že okolí Milevska mělo špatné půdní i povětrnostní podmínky a nesnadnou přístupnost, bylo osídleno poměrně později. Nové archeologické výzkumy dokazují, že trvalé osídlení v oblasti kláštera a dnešního středu města proběhlo nejdříve v 11. století. (Frey et al., 1980) Podle dosud známých dokladů o osídlení se předpokládá, že oblast dnešního města byla osídlena ve starší době kamenné. Z mladší doby železné pocházejí dva archeologické nálezy bronzových předmětů. Zbytek následujících období až do roku 1184 zůstává bez dalších dokladů. (Kroh a Dostál, 1973)

### 6.1 12. století

První písemný pramen o Milevsku pochází z roku 1184. Jedná se o listinu, ve které pražský biskup Jindřich Břetislav mění se šlechticem Jiřím z Milevska vesnice z různých míst Čech, za vesnice v okolí Milevska. (Šindelář, 2014) Zmiňovaný Jiří následně pozval do města řád premonstrátů a věnoval jim svůj majetek. V roce 1187 byl na jeho žádost založen premonstrátský klášter, jako první a nejstarší klášter v jižních Čechách. (Kálal, 2012) Význam tohoto činu, potvrzuje fakt, že do roku 1187 bylo založeno šlechtou pouze 7 klášterů – jedním z nich byl právě ten milevský. O jeho výstavbu se postarali řeholníci, které vedl opat Jarloch. Tato osoba se mimo jiné podílela na pokračování Kosmovy kroniky z roku 1167 až 1198. Z této doby pochází i první označení Milevska. (Frey et al., 1980)

Po vybudování premonstrátského kláštera následovala rozsáhlá kolonizace jeho okolí. Dříve řídko osídlená krajina byla doplněna o nové vsi a vytvořila se tak sídelní struktura, která v podstatě přetrvává do dnes. Všechny ekonomické aktivity vyvolávaly potřebu vzniku centra a bylo nezbytné vytvořit tržní středisko. (Břicháček a Poláková, 2007)



Obrázek 7: Nejstarší zobrazení milevského kláštera - kresba Jana Willenbergera z r. kolem 1600. (Kroh a Dostál, 1973)

*„Vývoj a existence Milevska byly vždy těsně spojeny se životem kláštera. Rozvíjí se zde především tradiční řemesla, z nichž nejvýznamnější bylo hrnčičství a v pozdější době špičkářství.“* (Horký a Hadáček, 1993)

Těžiště města se následně přesunulo jihozápadně od kláštera na místo dnešního náměstí E. Beneše. Jeho poloha byla strategická. Bylo totiž založeno na křižovatce dvou dálkových obchodních cest. Procházela tudy stará cesta, která ve 12. století spojovala Prahu se Salzburkem a Itálií. Druhá cesta byla orientována na východ-západ a sledovala přibližně směr dnešní komunikace Plzeň – Brno. Dále se napojovala na další cesty vedoucí z Čech do Evropy. Ostatní cesty byly převážně místního významu. (Kroh a Dostál, 1973)

## **6.2 13. – 14. století**

Původní osady se v druhé polovině 13. století přesunuly a osídlení bylo koncentrováno do současného jádra města. Během druhé poloviny tohoto století zanikaly jednotlivé rozptýlené objekty v krajině a osídlení se začalo koncentrovat do jižní části dnešního náměstí. Koncem 13. století intenzita osídlení stále rostla. Před husitskými válkami se město rozrůstalo severním směrem a zaujalo tak plochu dnešního náměstí. Zděné opevnění je doloženo pouze u kláštera. Samotné městečko bylo ohrazeno masivním dřevěným plotem, což bylo pro tuto dobu obvyklé. (Břicháček a Poláková, 2007)

Výstavba kláštera během 13. století plynule pokračovala v románském slohu. Od druhé poloviny 13. století byla architektura v Milevsku ovlivňována novým stavebním slohem gotika. Během této doby se klášterní areál dále stavebně rozvíjel a bylo nutné zabezpečit pracovní síly. Díky tomu, že hned vedle stála původní ves, to nebyl problém. (Horký et al., 1993)



Osada postupně rostla a koncem 13. století dostala nárok tržního práva a byla povýšena na městečko. Stalo se tak díky soustředění trhů a řemesel. Jeho území tvořila v té době tři sídliště: Staňkov, dnešní Milevské náměstí a sídliště u kostela sv. Jiljí. (Frey et al., 1980) Půdorys města bylo možné chápat jako kompromis mezi lokačním záměrem a starší komunikační sítí. V zásadě proto byl obdélný prostor náměstí v severní části téměř pravouhlý, zatímco na jihu měl charakter vidlice. (Weyrauch, 1841)



Jádro vznikajícího města v průběhu 13. století

Obrázek 8: III. vojenské mapování z let 1877-1880. Město soustředěné kolem kostela, náměstí a na spojnici ke klášteru. (Kálal et al., 2014)

Během 14. století pokračoval růst kláštera společně s jeho bohatstvím. Aby se získalo místo pro další výstavbu, došlo k zavezení zdejšího rybníka. Vyrostly zde nové hospodářské budovy a latinská škola, která patří mezi nejstarší dochované školní zařízení na našem území. Klášter pro Milevsko nechal přestavit do současné podoby kostel sv. Jiljí. Část tohoto hřbitovního kostela patří mezi nejstarší stavební památky ve městě. S rostoucím bohatstvím kláštera, však samotné město naopak chudlo. (Bílek a Kálal, 2000)

V tomto a na začátku následujícího století bylo již Milevsko nazýváno městem a klášter byl významným kulturním, hospodářským a duchovním střediskem v okolí. Název města Milevska se vztahoval na osadu u kláštera. Město i klášter prožívaly za vlády Lucemburků období stabilizace. (Bílek a Kálal, 2000)

### 6.3 15. – 16. století

Protože bylo Milevsko katolické město, stalo se v 15. století terčem nájezdů husitů, kteří nedaleko založili město Tábor. Husité Milevsko dobyli a klášter roku 1420 vyrabovali a následně vypálili. Klášter i městečko se z této události vzpamatovávaly dlouho. (WIKIPEDIA, 2015) Vypálením byl růst kláštera ukončen (Růžička, 1996) a město se začalo soustřeďovat poblíž náměstí. Rod Švamberků, který získal v roce 1473 klášterní panství s městečkem od Rožmberků, se postaral o jeho rozkvět.

Došlo k radikální změně ve vzhledu a Milevsko začalo pomalu nabývat na významu. Za jejich působení byl městu povolen vlastní pivovar, který byl později důvodem několika sporů s klášterní vrchností. (Frey et al., 1980) Výrazně se rozšířilo centrum a v jižní části nového náměstí byl během tří roků postaven kostel sv. Bartoloměje, situovaný na jeho vyvýšené ose. Později se z tohoto kostela stala vertikální dominanta s věží, společně s vysázenými stromy kolem něj. Tímto se do značné míry potlačil charakter náměstí v této části. Na severu města se zástavba rozšiřovala až na Malé náměstí. Od minulosti až po současnost je tato ulice považována za obchodní centrum města. (Břicháček a Poláková, 2007)

Na začátku 16. století, roku 1513 Milevsko zničil požár, který však současně umožnil novou výstavbu města a získání prvních městských práv. Byla postavena radnice, která však nestála ve středu náměstí, jak bylo zvykem, ale byla umístěna do rohu. Původní náměstí stálo na dnešním Husově náměstí, asi 300m od dnešního náměstí E. Beneše. Obě náměstí sloužila jako tržiště. (Obor regionální rozvoje, 2015)

Kolem roku 1575 došlo k opětovné změně majitele milevského panství. Novým vlastníkem se stal rod Hodějovských. Tento rod se ukázal jako tvrdá vrchnost a snažil se co nejdříve získat své peníze, které zde zainvestoval. Město si muselo bránit svá práva, která předtím tak obtížně získalo a docházelo k několika soudním sporům. Milevsko však rostlo a nabývalo dále na významu i přes nepřízeň této vrchnosti. Koncem tohoto století mělo město přes 130 domů a přibližně 500 – 600 obyvatel. (Frey et al., 1980)

## 6.4 17. – 18. století

Hodějovští byli evangelíci a zapojili se do stavovského povstání. Majetek jim byl proto po bitvě na Bílé hoře zkonfiskován a panství bylo navráceno zpět premonstrátům, přesněji Strahovskému klášteru. Ten fungoval pouze jako hospodářské středisko a už nikdy se nestal opět opatstvím. Celé panství včetně kláštera, města, vesnic a polí bylo však ve velmi špatném stavu. V roce 1623 přijela do Milevska nová vrchnost, jejímž prvním krokem byla likvidace městských práv - premonstrátům šlo hlavně o zisk. V tu dobu začal dlouhý a tvrdý boj mezi klášterem a městem. Díky velkému kurzu kláštera a následkům třicetileté války došlo k poškození a postupnému vyliďňování oblasti. Velká část obyvatelstva zahynula nebo se odstěhovala. (Frey et al., 1980) Ve městě byl osídlený zhruba každý třetí dům. V té době žilo v Milevsku na pokraji smrti hladem zhruba 80 lidí. (Růžička, 1996)

*„Při vizitaci majetku v roce 1676 je v Milevsku 89 domů pustých a 2 pohořelé. Je osídleno pouze 47 domů, které jsou také ve špatném stavu. Osevní plochy jsou malé, ani trhy ani doprava dřeva a obilí do Prahy mnoho nevynášejí.“* (Břicháček a Poláková, 2007)

Od poloviny 17. století se městečko vzpamatovalo a dosáhlo stejného rozsahu privilegií (právo odúmrti, svobodného usazování, vaření piva, obchodu se solí atd.) jako mělo dříve. (Břicháček a Poláková, 2007) Rozrůstala se zástavba kolem Velkého náměstí. Z této doby pochází barokní budova č. 1, staré radnice. Budova sousedí s bývalým renesančním pivovarem, který byl zřízen za doby Švamberků. Nárožní budovu vedle nich tvoří na náměstí stará fara. Je to typická stavba jihočeského baroka. (Bílek a Kálal, 2000)

Během tohoto a dalšího století se město nevyhnulo morové epidemii a řadě hladomorů, které zasáhly celou Evropu. Pro Milevsko a jeho okolí to znamenalo katastrofální následky. Například v roce 1662 klesl počet žijících obyvatel na pouhých 40 osob. Oběti se pohřbívaly na morovém hřbitově za klášterem. Zde se opět ukázala významnost kláštera. Ten v těchto těžkých dobách napomáhal novému rozvoji města tím, že zde usazoval ekonomicky aktivní židovskou komunitu. (Frey et al., 1980) Město mělo hrdelní právo a popravy se konaly na Šibeném vrchu nebo na vrchu Hůrka. (WIKIPEDIA, 2015) Vzhled Milevska v 18. století nejlépe vystihuje rytina Marka Müllera z roku 1721 a mapa prvního vojenského mapování. (Břicháček a Poláková, 2007)



Obrázek 9: Nejstarší zobrazení města na rytině M. Müllera z roku 1721. (Břicháček a Poláková, 2007)

Rytina znázorňuje pohled na Milevsko z vrchu Hůrka. Šibenice je důkazem, že městečko mělo hrdelní a soudní právo. Významné bylo také tržní právo, protože milevské trhy byly známé po celém okolí a jejich tradice se dodnes zachovává. Vlevo za kostelem je také vidět kaplička sv. Jana Nepomuckého. (Horký a Hadáček, 1993)

Stále trvaly spory mezi klášterem a samotným městem. Šlo o práva, které město v dřívějších dobách těžce získalo (tržní, odúmrti a právo vařit pivo v městském pivovaru atd...). Tíživá situace se nejvíce projevila v roce 1738 při vydání robotního patentu. Milevsko se však z robotních povinností vykoupilo, především z polních prací a řezání klád. Začaly se zde rozvíjet řemesla, především tkalcovství a hrnčířství. Většina cechů se časem rozrůstala o nové řemeslníky. (Frey et al., 1980)

V průběhu 18. století se ve městě nacházelo přes 30 dílen, avšak rozvoj průmyslové výroby měl za následek úpadek výroby hrnčířské. Na přelomu 19. století však nastala úřední změna, kdy se cechy přeměnily na živnostenská společenstva, která nebyla už tak svobodná. V souvislosti s rozhodnutím Josefa II. o rušení klášterů byl zrušen i ten milevský, ale pozemky a další majetek zůstal nadále Strahovu. Spory s městem pokračovaly nadále. Proti jiným městům bylo Milevsko však již chudé – většina domů byla dřevěná, zděné domy byly kromě radnice pouze přízemní. Budova školy měla pouze jednu třídu. (Frey et al., 1980) Pro oblast byla typická málo efektivní zemědělská výroba na neúrodných půdách, málo rozvinutá řemeslná tradice a obtížná dopravní dostupnost. Milevsko prakticky až do konce 18. století nerostlo.

## 7. Urbanistický vývoj města

*„Tak jako člověk, má i město svojí osobitou tvář. Ta vznikala po mnoho let a byla ovlivněna v prvopočátku zejména přírodními podmínkami, polohou k důležitým dopravním cestám a vazbou na velká města. Zároveň lze ve tváři města číst, jakými společenskými a hospodářskými vlivy byla formována.“* (Horký a Hadáček, 1993)

Struktura města je rostlá a osídlení má velmi hluboké kořeny. (Kálal, 2001) Většina měst u nás byla plánovitě zakládána ve 13. a 14. století za Přemyslovské kolonizace. (Maier, 2005) Vznik Milevska byl však pravděpodobně neplánovaný. To se odráží v jeho nepravidelných stopách cest a nepravidelnosti hlavního náměstí. Základem městečka bylo několik osad, které byly roztroušeny po jeho katastru. Ta nejstarší z nich byla založena již v 8. století a stála v místech dnešního premonstrátského kláštera. Další vznikly u potoka pod Šibeným vrchem a severně od Suchanova rybníka. Samotné město se vyvinulo z poddanské osady, ležící jihozápadně od milevského kláštera, ke kterému původně i patřilo. (Břicháček a Poláková, 2007)

### 7.1 19. století

První polovina 19. století přinesla městu bouřlivý rozmach, ale i spojené narůstající problémy. Protože Strahov měl ve vlastnictví velké množství pozemků, orientovaných na zemědělskou výrobu či lesnictví, umožňoval městu pouze rozvoj, který bude navazovat na tyto řemeslné výroby. Proto, aby se obec měla dále kam rozrůstat, byl vykácen rozsáhlý borový les na vrchu Hůrka, nacházející se v intravilánu obce. Toto období bylo charakteristické rychlým stavebním rozvojem. Zdvojnásobil se počet domů a město mělo kolem 2000 obyvatel. Nová zástavba se šířila od náměstí podél západních cest k jihu a k severovýchodu. Výstavba pokračovala i východně od náměstí, za potok. Zástavba kopírovala stávající cesty a rozšiřovala se především kolem nich. Dalším vývojem bylo spojování lokálních center. Urbanistický vývoj v tomto duchu pokračoval i ve druhé a třetí třetině 19. století. Během této doby byla postavena první škola s bytem pro učitele a dvěma třídami, které však postupně přibývaly a rozšiřovaly se do najatých místností jiných domů. Lékařská služba byla v Milevsku zavedena v roce 1835 a o rok později začala fungovat i pošta. (Bílek a Kálal, 2000)

Na přelomu 19. a 20. století byla změněna podoba centra. Velké společenské změny se promítaly do veřejných prostorů. Takto byla přestavěna velká evropská

města a částečně i Milevsko. Na Velkém a Husově náměstí vyrostly honosné secesní stavby finančních ústavů a v horní části Sokolovské ulice byla postavena synagoga s kubistickým průčelím. Na sklonu feudálního období zde vznikla městská knihovna. Ve středu náměstí byla v roce 1856 vystavěna čtverhranná kašna, která stála místo zavezeného malého rybníčku. V místě, kde Sokolovská ulice ústí do Husova náměstí, byla postavena budova Občanské záložny (dnes budova pošty na náměstí E. Beneše). Tento nejstarší peněžní ústav ve městě a jeho okolí byl založen v roce 1862. Dále byla zahájena stavba hasičské zbrojnice a budovy městské spořitelny na Velkém náměstí. Tato část města společně s klášteřem byla v roce 1875 oddělena od Milevska a následně připojena pod jménem Zámecký okrsek k obci Tejnice. Zkušenosti s tímto uspořádáním se však neosvědčily a roku 1929 byla tato část připojena zpět k Milevsku. (Frey et al., 1980)



Obrázek 10: Klášterní ulice, obchodní tepna města. Malé náměstí, později Husovo. (Břicháček a Poláková, 2007)

V regionu nebyl žádný průmysl, kapitál a vhodné podnikatelské záměry. Levné tovární zboží vytlačovalo z trhu řemeslnické výrobky a připravovalo čím dál více řemeslníku o výtěžek. Velkou vinu na úpadek řemesel měl také hospodářský monopol kláštera. Stovky obyvatel neměly obživu a hledaly práci po okolí. Ti, kteří zde zůstali, začínali usilovat o lepší život. V roce 1870 se proto konala nedaleko města, poblíž Božetic, jedna z největších manifestací na jihu Čech. 10 000 lidí zde bojovalo za lepší životní podmínky. Tato aktivita lidí se projevila v Milevsku zvýšením kulturního a sportovního života. (Frey et al., 1980) V té době žilo ve městě 3102 obyvatel ve 405 domech. (Bílek a Kálal, 2000)

*„Milevsko ve 2. polovině 19. století bylo chudým městem s obyvatelstvem žijícím se převážně zemědělstvím a řemeslnou výrobou.“* (Bílek a Kálal, 2000)

Milevsko zmiňovaný velký počet obyvatel nemohlo uživit. Nedostatek byl také školních míst. (Bílek a Kálal, 2000) 80. a 90. léta tohoto století byla obdobím, ve kterém téměř všechna významnější města budovala nové a velké budovy pro své střední školy (Maier, 2005). Proto byla v roce 1877 postavena nová školní budova

(dnešní gymnázium v Masarykově ulici). Společně s ní byly založeny čtenářské, pěvecké a sportovní spolky. Později už ani tato budova nestačila, a tak byla vystavěna budova Masarykových škol (dnešní základní škola T. G. Masaryka). (Bílek a Kálal, 2000) Rozsáhlý park Bažantnice, který přiléhá ke klášteru, byl založen roku 1880. Vznikl spojením části starého lesa a vysušením dna bývalého rybníka. Existence menší části parku pochází ze 17. století. Po pravé straně silnice vedoucí ke klášteru byla naproti Bažantnici postavena řada družstevních domků, táhnoucí se směrem k vrchu Hůrka. (Břicháček a Poláková, 2007)

V roce 1899 bylo Milevsko napojeno na železnici, která byla vedena daleko od jádra města. Ještě před vybudováním této trati bylo Milevsko spojeno s Táborem za pomoci pravidelné tratě poštovního dostavníku. (Bílek a Kálal, 2000) Samotná železniční stanice byla postavena jako součást Českomoravské transversální tratě, kdy konkrétní úsek Písek – Tábor včetně stanice Milevsko byl otevřen jako jeden z posledních. Stavbě nádraží předcházely různé boje ohledně jeho umístění. Díky dráze získaly zaostalé a chudé jižní Čechy spojení s okolním světem. (Křemen, 2015)

Železnice dala podnět k pozdějšímu situování areálu ZVVZ, budovy JITEXU a KOH-I-NOORU, které se nacházely v její blízkosti. Železnice však měla největší dopad z hlediska urbanistického vývoje města, který musel reflektovat nastalou nezastavěnou oblast mezi již osídlenou částí města a nově vzniklým nádražím. Mezi těmito dvěma uzly totiž pulzoval tehdejší život obyvatelstva. Proto se následující období nově vzniklá zástavba, jakožto urbanistické řešení města, odrážela v inklinaci a rozrůstání se směrem k železniční trati a železničnímu nádraží (dnešní ulice Nádražní).

Město v této době stále postrádalo průmysl a na jeho založení bylo již pozdě. Zavedla se špičkářská výroba, která sice nepřekročila řemeslný rámec, ale alespoň dala práci několika desítkám lidí. Ostatní řemesla však upadala. Situaci dále zhoršila I. světová válka, která do města přinesla další bídu, hlad a utrpení. Na konci války roku 1918 je i Milevsku oznámeno vyhlášení samostatné republiky. (Frey et al., 1980) V roce 1890 zde žilo 2822 obyvatel ve 405 domech. (WIKIPEDIA, 2015)

## 7.2 1900 - 1948

Období prosperity přišlo až po roce 1900, kdy na nově vydlážděném Velkém náměstí vznikla budova nové radnice. Ta byla situována v jeho severní straně, kde na jejím místě bývalo 8 masných krámů. Na začátku 90. let byly strženy okolní staré domy a budova radnice se začlenila do nově vznikajícího komplexu, který sjednotil celou severní stranu milevského náměstí. Další intervence vesměs nahrazovaly staré domy venkovského měřítka daleko většími objekty. Tento trend završila budova bytového domu v severovýchodním cípu náměstí, který je svým měřítkem zcela městský. Dům se jeví v prostoru okolních daleko menších objektů jako velmi hrubý zásah. (Šindelář, 1998)

Secesní budova městské spořitelny byla vystavěna na východní straně tohoto náměstí. Naproti spořitelně stojí již zmiňovaná stará fara. Došlo také k osazení vodní nádrže včetně sochy Břetislava Bendy s názvem Vítězství. (Bílek a Kálal, 2000)



Obrázek 11: Celkový pohled na Velké náměstí z roku 1920. (Břicháček a Poláková, 2007)

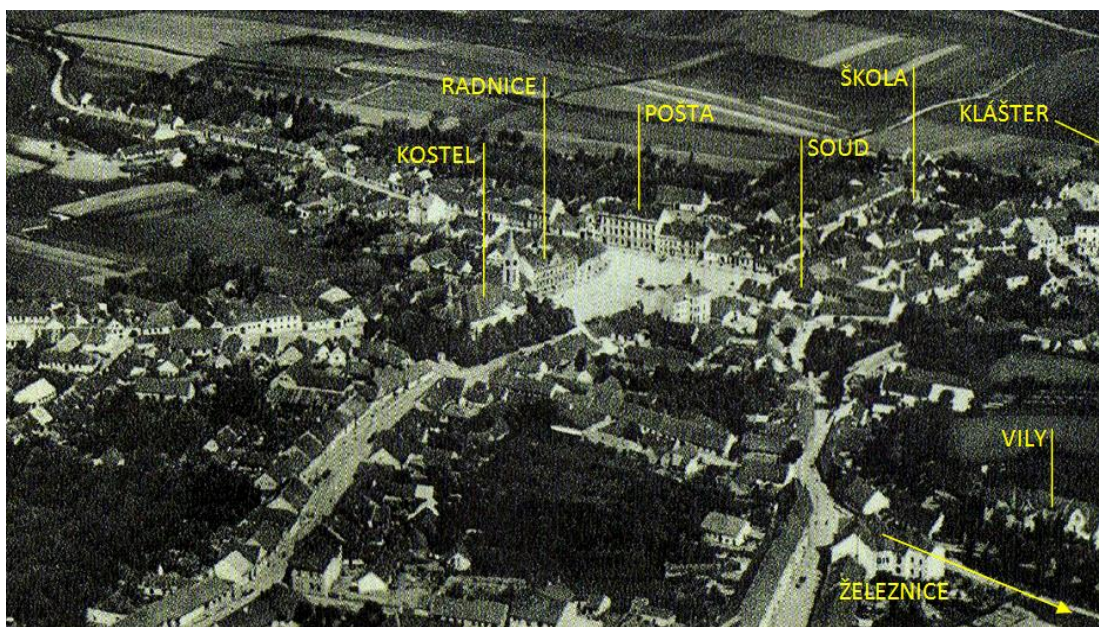
Další pozitivní zlom ve vývoji přišel až při vzniku republiky po I. světové válce, kdy došlo k výraznému zlomu v hospodářském životě města. Byly rozparcelovány pozemky kláštera a velkostatků, což mělo za následek zvýšení produktivity zemědělství. (RERA, 2015)

Důležitým bodem bylo zavedení elektřiny do města roku 1921, která však proběhla daleko později než v okolních městech (Písek 1887, Tábor 1900). V následujícím roce začal provoz autobusových linek z města do okolí. Dále se rozvíjelo také živnostenské podnikání. Život ve městě se pomalu dostával do normálních kolejí. Například byl po šestileté nucené přestávce uspořádán maškarní průvod, jehož tradice sahá až k roku 1862. V roce 1921 mělo město 3192 obyvatel, kteří žili v 539 domech. (Bílek a Kálal, 2000).



Důkazem meziválečného funkcionalismu je budova bývalého okresního úřadu na rohu Husova náměstí, která byla postavena v roce 1931 na místě starého zájezdního hostince. V současné době je budova využívána jako milevská poliklinika. Zmiňovaný park Bažantnice byl v druhé polovině 20. století z části zničen stavbou silnice a mimoúrovňové křižovatky. Ke změně rázu parku přispěly také asfaltové cesty. (Bílek a Kálal, 2000)

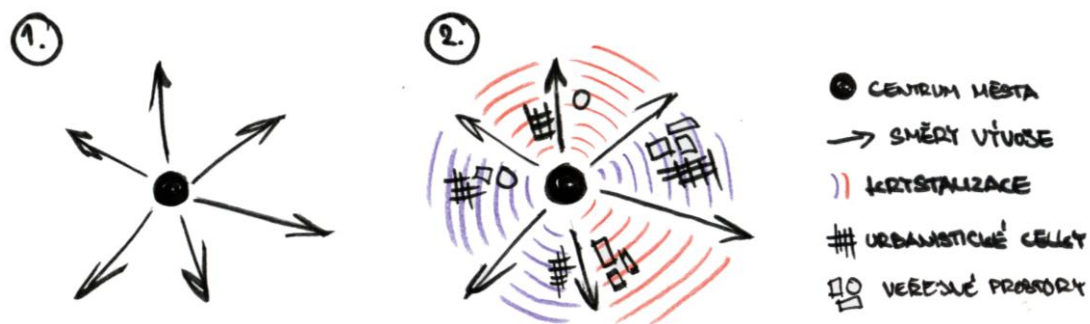
Město se rozrůstalo hlavně směrem k vlakovému nádraží, u kterého byla později založena cihelna a parní pila. Podél Nádražní ulice následovala v roce 1924 výstavba sokolovny, továrny na výrobu plnicích per a nové společenské centrum. Před budovou sokolovny vzniklo Tyršovo náměstí, kde je usazen památník věnovaný sovětským vojákům. Tato část města od sokolovny směrem k nádraží vznikala po II. světové válce. (Břicháček a Poláková, 2007)



Obrázek 12: Pohled na centrum Milevska z r. 1930. (Břicháček a Poláková 2007; upraveno autorem)

Vějířové uspořádání města a jeho postupná krystalizace z jádra na všechny směry podmínily vývoj. Ve městě se začínala utvářet úplná a pestrá skladba veřejných prostorů – náměstí, ulice, parky, nádvoří a zahrady. Hustota a forma zástavby se začínala podobat městu a jeho odpovídajícímu architektonickému výrazu staveb a jejich souborů. Začínala se projevovat komplexní a vyvážená funkční skladba, ve které byly jasně zřetelné urbanistické celky pro bydlení, práci a občanské vybavení. Malý počet pracovních příležitostí v zemědělství stavěl město do funkce centra sídelního celku. Prostorové členění organismu města se začínalo

přetvářet z čisté, pouze převážně celoměstského centra o další prostředí. Vznikala zejména lokální centra sdružující plochy a zařízení základního veřejného vybavení, sloužícího obyvatelům příslušné části města. Jednotlivá centra využívala potenciál svého území a utvářel se prostorově funkční systém. Následně vznikaly předměstí jako nezbytná součást městského organismu. (ústní sdělení Vaniš, 2015)



Obrázek 13: Schéma krystalizace a rozrůstání města ve všech směrech. (autor práce, 2016)

Jako centrum města šlo označit náměstí s kostelem, radnicí a probíhající ulicí směrem ke klášteru. Tato spojnice, klášter - náměstí byla určující pro tento počáteční vývoj města. Další menší lokální centra byly v místě občanské záložny, okresního úřadu a na okraji města u sokolovny. Zástavba pro bydlení byla umístěna kolem těchto lokálních center a na jejich vzájemných uličních spojení. Ozeleněná parková místa pro rekreaci se nacházela poblíž kláštera či vrchu Hůrka. Nedaleko od náměstí, za zástavbou budov radnice, se dále nacházelo hřiště tehdejšího sportovního klubu. Vodní plochy ve městě byly na severní hranici města u kláštera, kde mimo jiné také protékal Milevský potok. Uprostřed náměstí stála kašna, která sloužila i jako zdroj pitné vody pro obyvatele náměstí a centra města. „Průmyslová zóna“ se nacházela na severovýchodní straně, poblíž kláštera, kde byly umístěny jatka. (Břicháček a Poláková, 2007)

Zemědělství v Milevsku bylo rozdělené na dva sektory. První patřil Klášteru a Staňkovu. Druhý sektor tvořili soukromí zemědělci, kteří obhospodařovali zbývající pozemky katastru obce. Po pozemkové reformě byla veškerá půda strahovskému klášteru zabrána a provedena parcelace. Jednotlivé pozemky byly přiděleny drobným přidělcům z okolních vsí. Město bylo do roku 1945 typickým, malým venkovským jihočeským městečkem, kde se soustřeďovali drobní zemědělci, hrnčíři, tkalci, špičkáři a řemeslníci dalších oborů, kteří svou působností nepřesahovali místní význam. Protože zde byla poměrně vysoká nezaměstnanost, mladší část populace odcházela do jiných krajů, kde se pokoušeli najít své uplatnění. Žilo zde

necelých 3000 obyvatel a město bylo spojeno s okolím pouze jedinou komunikační sítí – železnicí. (Kroh, 1965)

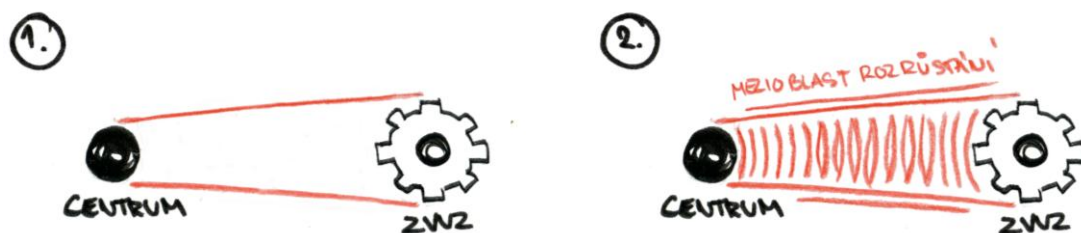
*„Rozvoj města Milevska po roce 1945 – to je především budování chybějícího průmyslu, nových bytů a občanské vybavenosti pro zvyšující se počet obyvatelstva.“* (Frey et al., 1980)

### **7.3 1948 - 1989 (město vzduchotechniky)**

V historii každého města můžeme vždy nalézt nějaké důležité události, které ho buď pozitivním, nebo negativním způsobem ovlivnily. V Milevsku můžeme tyto události najít hned dvě. Jedná se o založení kláštera v roce 1187 a rozhodnutí o povolení výstavby průmyslového podniku v roce 1948. (Kálal et al., 2014)

Po ekonomické stránce došlo díky centrálnímu rozhodnutí k tzv. „industrializaci“ města (RERA, 2015). Důvod byl prostý - zavést průmysl i do chudých a venkovských oblastí. (Lesák, 2015). V roce 1948 došlo k výstavbě jediného závodu svého druhu v Jihočeském kraji - strojírenského podniku Janka n. p., později Závod první pětiletky a dnešní Závody na výrobu vzduchotechnických zařízení – ZVVZ. V této době nebyl v Milevsku žádný větší podnik, kromě cihelny, firmy na výrobu kuřáckých potřeb a pily. Tento tovární komplex byl situován mimo město, za vlakové nádraží, ke kterému bylo napojené. Umístění podniku znamenalo rozvoj nejen vlastního místa, ale i celého okolí. Zkušební provoz v této ještě nedokončené továrně byl zahájen v roce 1950 a dal práci mnoha lidem, kteří poprvé nemuseli za zaměstnáním jezdit ven z města. Následujícího roku bylo do Milevska přesunuto podnikové ředitelství z Prahy a podnik v tuto dobu tvořilo 6 závodů. (Bervida et al., 1984)

Existence podniku byla po několik desítek let pro město značným přínosem. Bytová výstavba prudce stoupla. Během roku 1952 byl podnik rozdělen na samostatné části. (Frey et al., 1980) Zároveň došlo k rozšíření potravinářské výroby (MADETA), textilního průmyslu (JITEX) a vstříkování plastů (GAMA). Těmito zásahy se tak z převážně zemědělského území stala průmyslová oblast, která se rozrůstala na úkor okolních obcí. (RERA, 2015). Při výstavbě závodu se zahájila také výstavba 40 bytových jednotek pro jeho zaměstnance. Tyto jednotky stojí na dnešním sídlišti v ulici Československé armády. Město se postupně rozrůstalo a získávalo moderní tvář. (Bervida et al., 1984)



Obrázek 14: Schéma rozrůstání města k průmyslovému závodu. (autor práce, 2016)

Počet zaměstnanců se neustále zvyšoval a v roce 1960 měl podnik více než 2000 pracovníků, což byl desetinásobek oproti minulým letům. Pracovali zde převážně muži. Problém se zaměstnáním žen byl částečně vyřešen vybudovanou provozovnou JITEX. (Kálal et al. 2014)



Obrázek 15: Nově postavené sídliště po roce 1952 pro nové příchozí obyvatele a pracovníky budovaného průmyslu. (Kroh, 1973)

Vybudováním strojírenské továrny se od základu změnil život občanů ve městě i v celém okolí. Závod přitahoval další obyvatele do Milevska, které zažívalo postupný rozmach. Rozvoj podniku úzce souvisel s rozvojem města. Díky rozkvětu továrny vznikl například závod Montáže. Pod investicemi závodů bylo vystaveno další celé nové sídliště s několika sty byty, koupaliště na Pytláku, kulturní dům, odborné učiliště strojírenského zaměření, rekreační středisko u Orlické přehrady, zdravotní středisko a závodní jídelna. (Kroh a Dostál, 1973) Následně byl také vybudován kompletní sportovní areál s fotbalovým a zimním stadionem. Nacházel se zde také stadion házené a krytá hala na míčové hry. Součástí byly také tenisové kurty v parku Bažantnice. Ve městě se postavily nové obchody, 4 mateřské školy, 3 jesle a základní devítiletá škola. Pro starší obyvatele byl postaven dům sociálních služeb. Závod měl vlastní předškolní zařízení pro 120 dětí. Postupně se budovalo sídliště s 448 bytovými jednotkami, 2 svobodárny, dalších 46 bytů a internát pro učně ZVVZ. Do této části se v tuto dobu přesunula i dominantna města, kterou tvořily

výškové panelové budovy. Podnik podporoval také rekreaci zaměstnanců. Věděl, že starost o své pracovníky se bude zpětně odrážet v jejich vztahu k práci. V této době byl závod největším výrobcem těžké vzduchotechniky v republice a patřil k nejvýznamnějším podnikům v kraji. (Kroh a Dostál, 1973)



Obrázek 16: Schéma vzájemné podmíněnosti. (autor práce, 2016)

Město se po těchto událostech začalo z hlediska urbanistického vývoje maximálně rozvíjet směrem k průmyslovému areálu. Výškové hmoty směrem od centra po ose Nádražní ulice (spojnice mezi historickým jádrem a vlakovým nádražím) k fabrice gradovaly, jak do výšky, tak do objemu. Chybí zde a plně se vytrácí vesnické měřítko, které by snad ještě mohlo být patrné v centru města. Nastupuje tady měřítko městské a to v plné síle. Vznikala lokální centra a struktura města již nebyla v této části tolik rostlá, nýbrž uměle vytvářená, místy až rastrová. Jsou zde viditelné spojitosti plánované výstavby celých čtvrtí, kdy velká sídliště měla ve svém zázemí školu, prostor pro sport a občanskou vybavenost. Toto těžiště je dále na ose centrum - průmyslový areál. (ústní sdělení Vaniš, 2015)



Obrázek 17: Schéma porovnání vesnického a městského měřítka. (autor práce, 2016)

Začínaly se vytvářet předměstí a k nim příslušná lokální centra. Předměstí byly urbanisticky komponované jako obytné čtvrti, doplňující výrobní zónu a nově sportovně rekreační areály, nezbytné pro městské vybavení. Jednalo se o individuální architektonické uspořádání, které hmotově ani půdorysně nijak nečerpalo z žádného historického odkazu města. Nicméně urbanisticky bylo pojato velkoryse a vkusně. Vznikla příměstská krajina města, která bezprostředně navazovala na nezastavěné území Milevska. Jedná se o nesmírně důležité plochy a prostory, které zprostředkovávaly a stále zprostředkovávají optimální přechod

urbanizovaného prostředí a volně hospodářsky využívané krajiny. Tyto oblasti jsou zejména využívány obyvateli pro krátkodobou rekreaci. (ústní sdělení Vaniš, 2015)



Obrázek 18: Pohled na Nádražní ulici, vedoucí od centra města k nově vybudovanému vlakovému nádraží. (Kroh et al., 1987)

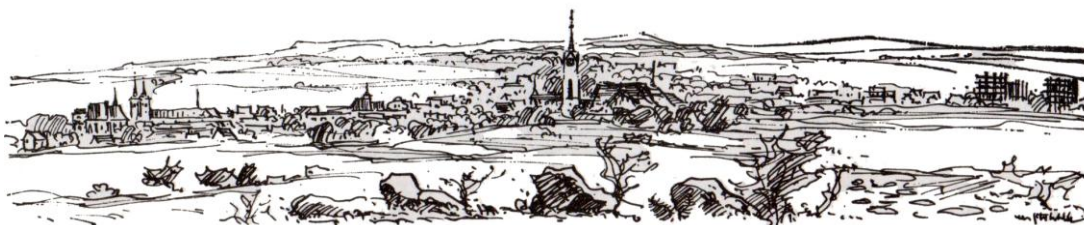
Bez výrobků z Milevska se neobešla žádná větší stavební akce. Současně pokračoval i rozvoj města. Ve městě žilo více než 8000 obyvatel a začal se rozvíjet i kulturní život. (Bervida et al., 1984) V roce 1970 byl položen základní kámen nové moderní budovy školy v Komenské ulici (dnešní 2. základní škola J. A. Komenského). Otevřením školy se vyřešil problém s nedostatkem školních míst ve městě. Ve stejné ulici byla také zřízena druhá pošta v komplexu Vzor a nedaleko postaveny čtyřpatrové i osmipatrové věžové domy. Na konci ulice byla v průčelí dokončena budova požární zbrojnice. Došlo ke zprovoznění nadjezdu u Bažantnice, což mělo za následek uvolnění přetíženého centra, kterým musela projíždět veškerá doprava. V roce 1979 bylo ve městě zprovozněno autobusové nádraží. (Kálal et al., 2014)



Obrázek 19: Výstavba základní školy a panelových domů v Komenské ulici. (Kroh et al. 1987)

V 70. letech došlo ke zbourání několika domů na západní i východní straně náměstí. Nahradili se architektonicky průměrnými novostavbami, které však víceméně respektují původní uliční čáru i hmotový objem. Tato léta také představovala v celé republice významný rozvoj spolupráce mezi zeměmi, které byly členem Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP). Vedoucí, odborníci a pracovníci podniku se stali členy mezinárodních pracovních a odborných skupin. (Kálal et al., 2014)

Tak jako se na jedné straně urbanisticky vyvíjela nová část města ve vazbě na průmyslové závody, rozvíjela se i historická oblast města kolem kláštera a jádra na straně druhé. Mezi významné kulturní události 90. let 20. století patří sochařské Žulové sympozium, pořádané v parku Bažantnice. Nachází se zde abstraktní žulové objekty, jejichž autory jsou přední čeští i zahraniční umělci. Celá lokalita parku se všemi stromy je chráněna památkovým úřadem. Dnes je toto místo především zdrojem odpočinku a relaxace, kde se každoročně konají slavnostní a hudební akce pořádané městem. (Bílek a Kálal, 2000) Zdejší hospodářství postavilo poblíž jádra centra nové zahradnictví, autoopravnu a obchodní dům na sídlišti. Následně bylo postaveno 345 domů s 1503 byty a 654 garážemi. Toto vše se událo do roku 1972. (Kroh a Dostál, 1973) Milevsko se tak po osmi staletích opět zařazovalo mezi významná města v Jihočeském kraji. (Frey et al., 1980)



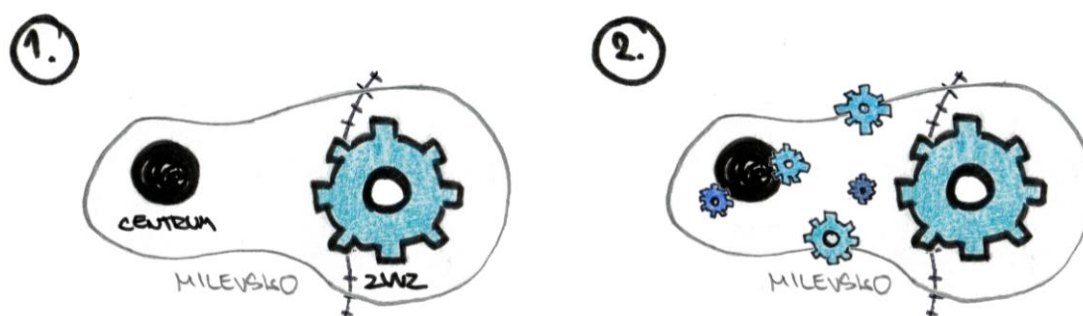
Obrázek 20: Milevsko obklopené z jedné strany klášterem, z druhé průmyslovým závodem. (Postl et al., 1983)

*„Nově vybudované komunikace, vodovod, kanalizace, veřejné osvětlení, rozšíření a modernizace provozoven místního průmyslu přispěly k nové tvářnosti města.“* (Frey et al., 1980)

## 7.4 1989 - 2000

90. léta způsobily velké změny i problémy související s probíhající privatizací průmyslu. Bylo zrušeno centrálně plánované hospodářství a RVHP. To mělo za následek, že podnik se musel rychle přizpůsobit tržním podmínkám (nová prodejní a cenová politika). Ve firmě proběhly organizační změny a přešlo se z vnitřní organizace na divizní uspořádání. Rozvoj výpočetní techniky, poloautomatizovaných a zcela automatizovaných výrobních středisek vedl sice ke zvýšení produktivity práce, ale na druhé straně přinesl snižování počtu zaměstnanců. Začal proces zeštíhlování firmy a rušení mnoha pracovišť. Z původních 3400 zaměstnanců v roce 1987 jich zde pracovalo pouze 1280. Jako důsledek snižování zaměstnanců a souvislostí s rozvojem soukromého podnikání postupně vznikaly v Milevsku menší zámečnické a montážní firmy, které pro firmu pracovaly jako subdodavatelé nebo jí přímo konkurovaly. (Kálal et al., 2014)

Vzhledem k těmto událostem se urbanisticky začala opět měnit podoba města. Především funkční oblasti, kdy průmysl nebyl již jen čistě centralizován kolem železnice v podobě velkých závodů, ale začal se rozvíjet v menších celcích na více částech města v podobě menších odštěpených závodů. Na jihovýchodním rohu náměstí vznikla také novostavba jednoty s živým a funkčním parterem. Nicméně samotná budova nerespektuje uliční čáru ani objem okolních staveb a je architektonicky podprůměrná. Některé parcely zůstaly dodnes nezastavěny (ústní sdělení Vaniš, 2015)



Obrázek 21: Schéma rozšiřování průmyslu po celé oblasti města. (autor práce, 2016)

Historické jádro města se transformovalo kolem svého lokálního centra tak jako zbylé rozvíjející se části města. Činžovní dům na rohu náměstí a Riegrovy ulice je ukázkou transformace centra města, kdy byly zbourány desítky nízkých domků a následně nahrazeny nepoměrně větší budovou, která sice půdorysně respektovala strukturu města, ale hmotově nerespektovala zásady postupného letitého rozvoje. Stejná situace nastala při demolici historické části města poblíž



náměstí, na jehož místě vznikla pouze volná plocha. Její polovinu v současné době zaujímá autobusové nádraží. Letitá struktura centra města zde zanikla úplně. (ústní sdělení Vaniš, 2015)



Obrázek 22: Nerespektování historického centra města v Riegerově ulici u náměstí. (Kroh et al., 1987; upraveno autorem)

Územní plány musely akceptovat vlastnická práva nově navráceným vlastníkům, opatření státu k majetku židovské komunity a pozemkům či objektům církve, které byly zahrnuty do správy státu po dobu vyřešení majetkoprávních vztahů. To vše zapříčinilo mnohdy zcela nepochopitelné řešení umístění nových obytných lokalit. Příkladem je lokalita Cukava. Standardně se městské celky rozvíjejí od centra ven do extravilánů. Zde se z výše uvedených důvodů vytvořila obytná zóna, která předpokládá další rozvoj směrem od centra města. Chyba v územním plánování a navazující legislativě způsobila, že nově vznikající lokality Cukava, Šibený vrch a Hajda postrádají občanskou vybavenost, řešení místní dopravy a v globálu takováto řešení způsobují zvýšenou dopravní zátěž pro centrum samotné.

Územní plán a památková péče vyčlenila koncem 90. let 20. st. historické jádro města, tedy premonstrátský klášter, státní památkou, což bylo přínosem pro zvýšenou ochranu objektu. Pro rozvoj města je i tato lokalita velkým přínosem nejen z hlediska kulturního, ale i turistického ruchu. Obnova objektů v areálu kláštera, pod ochranou státní památkové péče, přináší nejenom obnovu objektů, ale i hledání a nalézání nového využití těchto objektů. Objekty, které do roku 1989 byly zanedbávány, zdevastované po roce 1989 znovu ožívají a dostávají novou funkci. Milevsko se změnilo po všech stránkách – hospodářských, sociálních sportovních i kulturních. Rozsáhlá byla především družstevní a rodinná výstavba bytových domů v novějších částech města. Trojnásobně vzrostl počet obyvatel - na 9457. (Kálal et al., 2014)

## 8. Vybrané současné urbanistické problémy města

Problémy tu byly, jsou a budou. Všechny se na sebe vrší již od průmyslové revoluce a stále gradují. Mění se pouze jejich časový a prostorový aspekt. Můžeme sem zařadit hygienu prostředí, dostupnost infrastruktur, estetickou kvalitu prostředí, funkční organizace a ekonomické či sociální územní rozdíly. (Maier, 2014)

Níže uvedené urbanistické problémy jsou vybrané z důvodu, že je lze konkretizovat na popisovaném městě Milevsko. Jsou to také právě ty problémy, které můžeme dále paralelně sledovat i v jiných městech v České republice. Je také pravděpodobné, že v budoucnu se budou moci porovnávat rozdíly ve způsobu řešení zmiňovaných problémů.

### 8.1 Brownfields

Příčiny vzniku brownfields jsou doposud velmi málo propracované a snaha nalézt jejich vysvětlení je poněkud zavádějící. Zájem o tento urbanistický problém a nalezení řešení, jak se vypořádat s recyklací území je mnohem nižší, než zájem o udržitelnost rozvoje. Přitom problematika brownfields s ním úzce souvisí. (Kadeřábková a Piecha, 2009) Nebude-li se tato problematika řešit průběžně a včas, bude každým dnem narůstat její cena za vyřešení. (Jackson et al., 2004)

Rozrůstání měst do volné krajiny, lze pozorovat již od 90. let. V České republice se problematika brownfields začala objevovat od roku 1997, při projevování prvních důsledků privatizace. Díky častým absencím regulativních nástrojů nebo jejich nedůslednému uplatňování se v současné době plýtvá nezastavěným územím – upřednostňuje se výstavba na tzv. „zelené louce.“ (Kadeřábková a Piecha, 2009)

Plochy brownfields mají také aspekty psychologické a sociální, které ovlivňují negativním způsobem jevy, působící na psychiku obyvatel a utváření stop socioekonomického úpadku definovaného území. Okruhy problémů, které brownfields způsobují, můžeme rozdělit do ekonomických, finančních, územních, ekologických a sociálních skupin. K problému a jeho samotné analýze je nezbytné přistupovat s respektováním všech výše uvedených hledisek. Brownfields patří mezi tematické priority regionálního rozvoje na místní úrovni. Regionální politika, především její část realizovaná na národní úrovni, se soustřeďuje na revitalizace velkoplošných areálů. Další doprovodné jevy mají na starost ostatní politiky. (Kadeřábková a Piecha, 2009)

### 8.1.1 Definice

*„Jednoduchá objektivní a všeobecně platná definice, která vymezuje, co vše přesně brownfields je a co není, zatím nikde neexistuje.“ (Jackson et al., 2005)*

Označení brownfields je převzaté z anglického slova, které představuje staré a nevyužívané či ekonomicky neefektivně využívané průmyslové areály a komerční nebo obytné plochy. Doslovný překlad „hnědá pole“ se v České republice nepoužívá a ani jeho terminologie není v této oblasti jednoznačně sjednocena. V praxi se však spíše uchytil původní anglický název „brownfields.“ Každá instituce však s tímto pojmem nakládá a označuje ho jiným způsobem. (Kadeřábková a Piecha, 2009)

Nejobecněji definuje brownfields Evropská unie. Podle instituce Concerned Action on Brownfield and Economic Regeneration Network (CABERNET) se jedná o *„pozemky nebo stavby, které byly postiženy předchozím užíváním, jsou zpustlé nebo nevyužité. Nachází se zejména v urbanizovaných územích, mají větší rozlohu a nesou ekologickou zátěž. K jejich znovuvyužití je obvykle třeba veřejná intervence.“*

Obecná definice v české literatuře je podle Jacksona (2005) následující: *„Brownfields jsou pozemky a budovy v urbanizovaném území, které ztratily svoje původní využití nebo jsou málo využité.“* Pro samotné řešení problematiky používá pojem *„znovuvyužití již urbanizovaného území.“*

Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) používá výrazu deprimující zóny a jsou to podle něj *„všechny pozemky a nemovitosti uvnitř urbanizovaného území, které ztratily svoji původní funkci nebo jsou nedostatečně využité. Tyto nemovitosti také ekonomicky a fyzicky deprimují sebe sama i své okolí. Složitostí a nákladností na řešení problémů spojených s renovací a ozdravením pak tyto nemovitosti odrazují soukromý kapitál od účinné intervence.“*

Agentura Czechinvest, která zaznamenává analýzu těchto (z části) nevyužívaných ploch definuje brownfields jako *„nemovitost (pozemek, objekt, areál), která je nedostatečně využívána, je zanedbaná a případně i kontaminovaná. Nelze ji vhodně a efektivně využívat, aniž by proběhl proces její regenerace a vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční, vojenské či jiné aktivity.“*

Všechny tyto instituce však ve svých oficiálních dokumentech a neformálních komunikacích používají pro svou krátkost a univerzálnost nejčastěji zmiňovaný

anglický termín brownfields. Výhoda užívání tohoto mezinárodního pojmu je taková, že ho lze použít při vyhledávání informací ve všech internetových vyhledávačích. (Kadeřábková a Piecha, 2009)

Obecně lze tedy označit brownfields za plochy, které ztratily nebo ztrácejí své původní, funkční využití a hledá se pro ně nové. Často se vyskytují v blízkosti sídelních komplexů (u centra nebo na okraji města, v ojedinělých případech i mimo něj), zaujímají větší rozlohu a v neposlední řadě jsou ekologickou zátěží. Spadají sem především průmyslové areály, krajiny poškozené těžbou a okrajově i opuštěné vojenské a zemědělské areály. Specifickým příkladem jsou venkovské brownfieldy, které představují bývalé kulturní domy. (Kadeřábková a Piecha, 2009)

Nejvíce ohroženy jsou přímo samotné obce, které mají při řešení problematiky brownfields největší odpovědnost. Mají zásadní moc nad svým územím a možnost využívat všechny dostupné nástroje územního plánování. Potíž je v tom, že je nevyužívají dostatečně. Je také důležité, aby se místní zastupitelstvo semklo a sjednotilo se v řešení této problematiky. Obce potřebují znát potřebné informace o svých brownfieldech. Ty mohou zjistit například z jednoduché plošné evidence. Většina z nich však tyto záznamy nevede a zatím o nich ani neuvažuje. Plochy brownfields však nemusí představovat pro obce pouze hrozbu. Může to být pro ně i velká příležitost, především pro brownfields ve středu obce. Zde pouhou změnou využití území mohou vzniknout nová pracovní místa, bytové jednotky či často potřebná zeleň. Tyto území jsou pro obce významné územní rezervy, které jim umožňují odstranit nedostatky v současné zástavbě. Důmyslný koncept, jak využít tuto rezervu, může zlepšit urbanistickou kvalitu obce. Je také možné, že to co jedna obec vnímá jako brownfields, nemusí jiná obec vnímat stejným způsobem. Situace kolem nich se neustále vyvíjí a krystalizuje. Je neopomenutelné, že se průběžně vytvářejí také nové plochy brownfields a s tím narůstající problémy k jejich vyřešení. (Jackson et al., 2005)

### **8.1.2 Budova KOH - I - NOOR**

Závod KOH - I - NOOR orientován na strojírenskou výrobu, byl následníkem tradiční výroby kuřáckých a psacích potřeb. K soustředování výroby do provozovny podél Nádražní ulice došlo po roce 1950. Za pomoci moderní výrobní technologie zde vznikaly propisovací tužky, suvenýry a v pozdější době i rozmnožovací stroje. Milevský závod získal prakticky monopolní postavení v ČSSR. (Kroh a Dostál, 1973)



Obrázek 23: Areál KOH - I - NOOR. (autor práce, 2016)

Ke konci 20. století KOH - I - NOOR a přidružená společnost GAMA v místě přestaly sídlit a ukončily výrobní provoz. Ze všech stran se toto území obklopilo plochou pro bydlení. V tomto místě byla absence služeb, a tak se logicky její část přetransformovala z plochy průmyslu na plochu obchodu a služeb. V místě tak vyrostl obchodní dům Plus, nyní Billa. Ten svým půdorysem nicméně působí dost soliterně a v rámci území nepatříčně. V oblasti stojí proti sobě dva hmotové solitérní objekty - budova domu kultury a budova obchodního domu. Napojení na okolní zástavbu také není urbanisticky nikterak řešeno. Dům s obří plochou parkoviště je bez jakýchkoliv návazností prostě usazen mezi obytnou zástavbu bez ohledu na okolí. Ostatní areály, které obchodní dům obklopují, zejí prázdnotou a chátrají.

### 8.1.3 Budova JITEX

Provoz národního podniku JITEX v novém moderně řešeném objektu nedaleko vlakového nádraží byl zahájen v roce 1969. V této době umožnil zaměstnání několika stovkám žen, které tvořily převážnou část zaměstnanců. (Kroh a Dostál, 1973)



Obrázek 24: Pohled na areál JITEX. (autor práce, 2015)

Koncem 20. století byl však podnik přesunut do okresního města Písek a areál je do dnešního dne téměř prázdný. V současné době si jednu jeho bývalou výrobní halu pronajímá místní milevská firma, zbytek areálu však chátrá. Došlo zde k transformaci z jedné výroby na jinou. Tradiční textilní podnik JITEX byl nahrazen

společností KV2audio, která se specializuje na výrobu hudebního příslušenství. Bylo by přínosné, aby se tato firma postupem času rozprostřela po celém areálu a začala maximálně využívat potenciál a strategicky výhodnou polohu této oblasti.

## **8.2 Suburbanizace**

Pojem suburbanizace se ve světovém měřítku objevil po 2. světové válce a především v USA, kde rozvoj automobilismu umožnil realizaci toho, co dnes nazýváme „americkým snem“ - vlastnit rodinný dům na venkově. Koncem roku 1989, kdy přestalo fungovat centrální plánování, se struktura sídel rozrůstala na základě daných pravidel, které toto plánování stanovovalo. Zrušení způsobilo změnu, že se města mohla již šířit a rozvíjet přirozenou cestou. Zde se objevil fenomén, který centrální plánování potlačovalo - fenomén suburbanizace. (Šilhánková et al., 2007)

V České republice se počátky suburbanizace začaly projevovat ke konci 90. let, především podél železničních tratí protínající velké města. V nich se začala formulovat vyšší a střední třída obyvatelstva. Nejvíce rozšířený typ bydlení v panelových sídlištích jim však prostorově, funkčně ani esteticky nevyhovoval. S dostatkem finančních prostředků, začali mít potřebu vystěhovávat se z jednotlivých sídlišť a hledat vyšší kvalitu bydlení. Tu pro ně představovaly nově zakládané lokality předměstské a příměstské bytové zástavby nejprve pouze u Prahy a Brna. V současné době má však tyto lokality každé větší i menší město. (Šilhánková et al., 2007)

### **8.2.1 Definice**

Suburbanizace je v obecné míře chápána jako proces, při kterém se rozšiřují předměstí a jako změna prostorového osídlení. To je charakteristické migrujícím obyvatelstvem z jádrových částí měst na jejich okraje nebo za hranice administrativních celků, při zachování jejich vzájemných funkčních vazeb. Je to stupeň urbanizačního procesu, při kterém stagnuje nebo klesá počet obyvatel v centrální části města a zvyšuje se počet obyvatel v jeho příměstských zónách. Zmiňovaný proces způsobuje souvislou změnu fyzických a sociálních prostředí, které se mění z venkovských na předměstské. V suburbánních zónách vznikají kromě bydlení celé řady dalších funkcí a aktivit. Můžeme zde nalézt maloobchodní domy (supermarkety) nebo volnočasové zařízení (multikina), ale i budovy administrativních typů (firemní areály). (Šilhánková et al., 2007)

Z pohledu územního plánování a urbanismu je suburbanizace stádiem urbanizačního procesu, ve kterém se obec nachází v situaci, kdy není pro investory vlastní území města ekonomicky zajímavé a expandují proto s aktivitami (převážně bydlení) do jeho suburbánních oblastí včetně všech dopadů (územní, provozní a environmentální). Vedle zmíněných charakteristik je suburbanizace současné stádium urbanizačního procesu, který je možné chápat jako přenášení městských funkcí, aktivit a obyvatelstva z centra města do jeho okrajových částí. Bývá často spojována s výstavbou nízkopodlažních objektů, které se nachází mimo zastavěné území města. V suburbánních oblastech je díky imigraci způsoben vysoký přírůstek obyvatel. Oproti tomu v centru města a jeho starších čtvrtí populační hladina stagnuje, někdy začíná i klesat. Přestože je suburbanizace problémem větších měst, má také dopad na proměny menších sídel, které se nachází v jejich okruhu. Rozvoj příměstské oblasti často nepřímo podmiňuje úpadek vnitřního jádra města. (Šilhánková et al., 2007)

Ouředníček (2013) chápe suburbanizaci jako *„přesun obyvatelstva a jeho aktivit z jader metropolitních regionů do jejich zázemí.“* Rozděluje suburbanizaci na rezidenční a nerezidenční. Suburbanizaci rezidenční vysvětluje jako dílčí složku suburbanizace, která se vztahuje k migraci obyvatelstva z jádrových částí měst na jejich okraje a zázemí. Mezi její typické znaky zařazuje nízkou hustotu osídlení, nefunkčnost území a nerentabilní veřejnou dopravu. V závěru konstatuje, že díky ní dochází k pozvolné decentralizaci i dekoncentraci městských funkcí, které utváří nové relace mezi centrem města a suburbánní zónou. Za nerezidenční suburbanizaci řadí maloobchody, skladovací objekty, výrobní haly a pracovní příležitosti. V evropských zemích má tento druh suburbanizace společný charakter a rysy. (Harsthorst a Müller, 1989) Představují je nízké stavební profily, kompaktní charaktery zástavby a větší role veřejné dopravy. Další charakteristickou vlastností je dynamický rozvoj logistických areálů, jejichž společnou vlastností je umístění v blízkosti větších měst a poblíž dálnic či rychlostních komunikací. Nejvíce těchto center zatím vzniklo v okolí Prahy. Závěrem uvádí, že tento druh suburbanizace se podílel na transformaci příměstských zón ve větší radikálnosti a dynamice, než suburbanizace rezidenční. (Ouředníček, 2013)

Horská (2002) definuje suburbanizaci jako *„proces, který vedl ke snižování počtu lidí bydlících ve vnitřních částech města a jejich stěhování do nových čtvrtí rodinných domů na okrajích a později za okraje měst.“*

Šilhánková (2007) chápe suburbanizaci zejména jako „*postup současného stupně urbanizace tj. koncentrace obyvatelstva z měst a v této fázi jejího vývoje jako koncentraci lidských činností a jevů městských areálů spojenou s částečnou dekoncentrací vlastního jádra městského území.*“

Sýkora (2002) suburbanizaci vysvětluje jako „*růst města prostorovým rozpínáním do okolní venkovské a přírodní krajiny.*“ Spojuje ji s nižší hustotou osídlení a rozvolněnější, řidší, rozptýlenější či roztroušenější zástavbou, než je tomu ve městech.

Podle Maiera (2012) se jedná o překotný růst obytné zástavby nebo pracovních areálů, které vznikají na tzv. „zelené louce“ v zázemí větších měst. Toto extenzivní zastavování je u nás již populární cca 15 let. Suburbanizace zabírá část krajiny, která by přitom mohla být využita jako plocha lesů či zemědělské půdy.

Z hlediska sociálních dopadů je suburbanizace „*výrazně selektivní proces, který se týká pouze určité skupiny obyvatel a vede k posílení sociální segregace, která je též zesilována urbanistickým, prostorovým řešením sídla. Domy jsou poskládány vedle sebe, za sebou... bez řešení dalších vazeb a zejména potřeb obyvatel.*“ (Šilhánková et al., 2007)

Suburbanizace a její dopady jsou ve většině případů hodnoceny jako negativní rizika pro krajinu i společnost. (např. Champion, 2001; EEA, 2006; Chuman a Romportl, 2008) Suburbanizace však může mít (v případě mírného rozvoje menších měst) i kladné stránky. Její intenzita není v České republice na tak vysoké úrovni jako v jiných evropských státech a sídel, která nezvládají řešit nárůst obyvatel je zde velmi málo. (Ouředníček et al., 2013)

Jedním z následků suburbanizace je „urban sprawl“, který se do češtiny překládá jako „sídelní kaše“. Toto trefné přeložení nejvíce vystihuje neuspořádanou strukturu předměstských staveb a odkazuje na prostředí bez tradičních městských hodnot a veřejných prostorů. Downs (1999) charakterizuje „urban sprawl“ jako prostorově roztráštěný a nekompaktní rozvoj, který má extrémně nízkou hustotu osídlení a vysokou segregaci funkcí. V souvislosti s tímto pojmenováním se v českém jazyce objevily i další nové pojmy, například satelitní městečko a sídlištní noclehárna. Někdy je tato síť rodinných domů označována jako „sídlíště naležato“. Všechna tato pojmenování odkazují na špatně fungující místo s řídkou osídlenou obytnou zástavbou, které se dá těžko naplnit životem. (Hnilička, 2005)



Komise Evropské unie ve svém dokumentu *The green Paper of the Urban Environment* uvádí, že „rozvoj předměstí je vnímán jako hrozba fungujících měst spokojeného života v nich. Vzhledem k absenci veřejného života, nízkému počtu kulturních aktivit, vizuální jednotvárnosti a časovým ztrátám při dojíždění je periferie vnímána jako neúspěch.“ Nicméně, i přes ostatní kritiky dalších institucí a autorů, výstavba „urban sprawl“ stále pokračuje - především díky absenci regulací, které by tento problém měly řešit.

Obyvatelé v „sídelních kaších“ jsou více závislí na osobní automobilové dopravě. Její prudké zvýšení negativně ovlivňuje kvalitu životního prostředí. Kolonie rodinných domů nenavazuje svým charakterem na již zastavěné území města a tvoří pomyslné sídliště, které je odkázané samo na svou existenci. Představuje vysoké nároky na zábor půd, spojené s náklady na budování technických a dopravních infrastruktur. V porovnání s kompaktní zástavbou, mají tyto komplexy vyšší spotřebu energií a vod i následné ztráty v inženýrských sítích. U obyvatel, žijících v těchto zónách se zvyšuje jejich mobilita. Každodenní vyjížďka do zaměstnání, škol a za službami jim způsobuje problémy, spojené s překonáváním stále větších vzdáleností. Děje se tak především z důvodu, že tyto lokality nejsou nebo nemůžou být v dostatečné míře obslouženy hromadnou dopravou a lidé, kteří zde žijí, jsou odkázáni pouze na své automobily. Suburbie jsou závislé na vnitřním městě a nesoběstačné vůči sobě. Chybí jim celistvá struktura a městský ráz. (Šilhánková et al., 2007)

### **8.2.1 Lokalita Cukava**

Oblast Cukava je učebnicovým příkladem suburbanizace, tzv. satelitního městečka. Lokalita vznikla na konci 90. let, kdy nastal trend stěhování obyvatel Milevska z bytů do nově vystavěných domků. Lidé chtěli bydlet v domě s vlastní zahradou, postavit si vysněný rodinný dům na zelené louce - bez jakékoli návaznosti na okolní zástavbu.

Objevují se zde typické problémy satelitu, absence přirozeného centra i základní služby. Obyvatelé tak zůstávají plně závislí na blízkém městě, resp. přímo až na jeho centru. Veřejná doprava není s městem vůbec propojena. Obyvatelé jsou tak odkázáni pouze na automobil. (ústní sdělení Kabát, 2016) Dalším typickým problémem je nepřirozeně rychlý vznik oproti staletému postupnému rozrůstání města tímto směrem v minulosti.



Obrázek 25: Letecký pohled na suburbium Cukava. (Červenka, 2011)

Oblast Cukavy, její rozparcelování, zasíťování a výstavba vznikly pouze v krátké době, v řádech let, během kterých se sem nastěhovaly stovky obyvatel najednou. Ty tak nemají dostatečné pevné sousedské vztahy ani vztah k okolí. Oblast direktivně zakončuje městské hranice a ničí tak možnost rozrůstání města v budoucnu jeho plynulým způsobem. V poslední době už trend vystěhovávání za město mírně polevuje, právě kvůli zmíněným nedostatkům. Podobný vývoj ovšem zažila města i v západní Evropě o desítky let dříve.

Samotné sídliště zakončuje kruhový objezd. Podle současně platného územního plánu se Milevsko hodlá rozrůstat hlavně tímto směrem, tedy západním. Proto je v plánu, že se v budoucnu na tento kruhový objezd připojí další pozemní komunikace, která bude lemována bytovou výstavbou. Dojde tak ke kompaktnímu zastavení volné plochy mezi zmiňovaným sídlištěm a silnicí II. třídy - ulicí Čs. Legií, směřující do Českých Budějovic. Další propojení bude navázáno s poměrně blízkým suburbium Hajda. Toto spojení a rozšíření je zcela logické. Obě lokality přestanou být odříznuté od města a spojí se s ním v jeden kompaktní zastavěný celek. (ústní sdělení Švára, 2016)

### **8.2.2 Lokalita Hajda**

Území Hajda je dalším vzorovým příkladem suburbanizace. Obsahuje její veškeré znaky a problémy. Je však o několik desítek let mladší, než lokalita Cukava - hustota osídlení je zde tedy nižší. S jejím rozšířením se počítá na začátku jara tohoto roku. Samotná oblast se nachází na jihozápadní straně za hranicemi města. Lokalita vznikla díky prodeji pozemků patřící závodu ZVVZ. Do té doby bylo území využíváno jako dětský tábor. Síť rodinných domů se nachází na okraji lesů Hajda a vede k nim pouze jedna společná příjezdová cesta, která dále pokračuje do samotného jádra lesa.



Obrázek 26: Pohled na předměstí Hajda. (autor práce, 2015)

Obyvatelé, kteří zde žijí, jsou tak maximálně odříznuti od města. Jediný způsob jak se do něj dostat, je použít svůj vlastní automobil. Všechny obchody, služby a potřeby jsou mimo jejich dochůzkovou vzdálenost. V platném územním plánu se počítá s komunikací, která propojí tuto oblast směrem k vybudovanému kruhovému objezdu na Cukavě. Díky komunikaci přestane být toto území tak direktivně odříznuté od města a může sem být zavedena i hromadná doprava. Tato realizace však může trvat několik desítek let.

### 8.2.3 Lokalita Šibený vrch

Následná lokalita obsahuje pouze náznaky nebo počáteční zrod suburbanizace. Šibený vrch je svah, který na Milevsko přiléhá ze západní strany. O jeho funkci pro město pojednává historická část vývoje. V současné době je tato plocha především využívána jako zemědělská pole, která jsou lemována lesy. Nachází se zde rozsáhlé zahrádkářské kolonie, které však v posledních letech mění svůj ráz a charakter.



Obrázek 27: Panorama pohledu na Šibený vrch. (autor práce, 2015)

Jednotlivé chaty a chatky jsou postupně nahrazovány rodinnými domy, které svojí typologií výrazně narušují ráz dané lokality. Konkretizovaná oblast se opět nachází za hranicemi města a je od něj maximálně odříznuta. Bez jakékoli návaznosti na již zastavěné území. Částečně ji můžeme přirovnat k nově budovanému sídlišti na Slepíčkách. Vzniká zde další, menší suburbium - síť rodinných domů, která nemá ani zpevněnou příjezdovou cestu, osvětlení či

zavedený svoz komunálního odpadu. Je jen otázkou času, kdy veškeré chaty zaniknou, investoři skoupí okolní pozemky, rozparcelují je a následně prodají budoucím majitelům. Oblast se tímto způsobem může v budoucnu spojit s blízkou lokalitou Cukava a vytvořit tak jeden jednotlivý pás rodinných domů, obepínající město ze západní strany.

### 8.3 Centrum města a náměstí

Centrální část města Milevska má za sebou řadu nešťastných urbanistických zásahů, které byly provedeny převážně ve 2. polovině 20. století. Jedná se především o poměrně a mnohdy ne zcela opodstatněné demolice původní zástavby v prostoru samotného náměstí E. Beneše a v prostoru dnešního autobusového nádraží. Celé území se na mnoha místech vyznačuje rozbitými uličními prostory. Mnoho z těchto otevřených ran není doposud zaceleno a zejména okolí zcela předimenzovaného autobusového nádraží působí značně rozervaně.



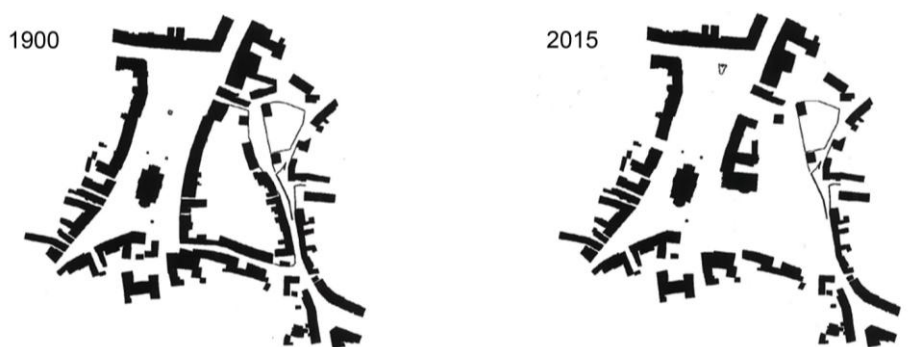
Obrázek 28: Srovnání milevského centra mezi 20. a 21. stoletím. (Červenka, 2001; Cacák et al., 2006; upraveno autorem)

Náměstí má několik problematických skutečností. Jednou z hlavních je to, že podél jeho východního okraje vede poměrně frekventovaná silnice II. třídy z Prahy na České Budějovice. Je to přirozená cesta, historicky potvrzená a do budoucna bude tvořit i nadále významnou komunikační trasu městem a základní kostru území. Na tuto trasu se napojují další dvě vedlejší trasy vedoucí z města. Tyto komunikace přivádí do území život, zároveň ho ale negativně ovlivňují. Dále je to skutečnost, že prostor není v současnosti zcela a jasně definován (ohrazen) a vyskytuje se v něm mnoho bariér pro chodce. Prostor náměstí není dotvořen v jihovýchodním cípu, což oslabuje jeho výraznost a čitelnost. Vedle výše zmiňovaného silnice tvoří velkou překážku v rámci průchodnosti náměstím. Na něm se nachází mnoho míst, kde hrozí potenciální riziko střetu chodce s vozidlem a je zde i mnoho terénních bariér, různých schodů, vysokých obrubníků a betonových květníků. Kolmé parkování podél Masarykovy ulice pak vedle toho, že je další překážkou pro chodce, také

zabírá poměrně velkou část plochy náměstí. Toto centrum je velmi málo využíváné. Pořádají se zde sice každý čtvrtek trhy a několikrát do roka společenské akce, ale mimo tuto dobu je náměstí téměř mrtvé. Lidé se zde moc nepohybují. Koncepce stávajícího náměstí nemá jasnou organizaci. Dále jsou zde komplikované dopravní vztahy křižovatek Masarykova, Růžová a 5. Května. (ústní sdělení Třeštík, 2016)

Vybudováním autobusového nádraží byla způsobena urbanistická chyba, která vedla k narušení integrity města. Rozbitou celistvost můžeme vidět při porovnání mapy současnosti a mapy z roku 1900. Historicky na tomto místě byl blok zástavby, který byl zcela obestavěn a uzavřen. Ulice po obvodu byly velmi úzké a vyvážely intimní zákoutí. Výstavbou autobusového nádraží v 70. letech 20. století byla většina domů v bloku zbourána. Ponechány zůstaly pouze 3 domy. Toto odstranění bez úvahy mělo dopad na urbanistickou strukturu města.

### ROZBITÁ CELISTVOST CENTRA MĚSTA



Obrázek 29: Srovnání centra města v letech 1900 a 2015. (autor práce, 2015)

Autobusové nádraží je pozůstatkem minulého režimu. Vzniklo podobně jako v řadě jiných měst a obcí - funkční plocha vzniklá vybouráním části města a to v prostorech co nejbližší centru. Nádraží je tedy sice nadosah samotnému centru, ale plocha nádraží je značně naddimenzovaná a měřítkově i prostorově, komunikačně špatně propojená s okolím. Autobusové nádraží a prostory, které na něj navazují, nejsou jasně definovány či logicky funkčně provázány.

## 9. Současná prostorová struktura a vývoj města

Vývoj města je závislý na rozvoji průmyslu. Na začátku 20. století došlo ke zrušení několika průmyslových objektů (JITEX, KOH - I - NOOR a MADETA) a zůstal pouze jediný podnik ZVVZ, který nemůže uspokojit lokalitu Milevska a přilehlé obce. Růst města je závislý na rozvoji a nabídce práce tohoto jediného zaměstnavatele. Prozatím zde tedy nedochází k markantnímu rozvoji města z hlediska zástavby. Územní plán sice vytváří prostory pro další rozvoj. Tento rozvoj je však dlouhodobý, protože zde není subjekt, který by dokázal zaměstnat současné obyvatele nebo dokonce přilákat i nové. Proto dochází k migraci mladých lidí a město se stává „městem důchodců.“

V současné době se město pomalu začíná rozvíjet na západní stranu od centra, na svahy, které zde přicházejí, neboť východní strana od centra, tj. oblast směrem k závodům, má již svůj vytěžený potenciál. Také závody na vzduchotechniku už v posledních letech žádné nové obyvatele nepřitahují, naopak se zeštíhlují a upadají proti své slávě a věhlasu z let před rokem 1989. Platný územní plán v této „průmyslové“ části města navrhuje další plochy pro průmysl či skladování. V budoucnu tak může dojít ke kompletnímu scelení průmyslové zóny s městskou zástavbou.

Západní oblast vývoje poskytuje výborné výhledy na celé město s průmyslovým závodem jako ikonickou kulisou poslední doby na jedné straně a objekty kláštera jako kulisou dřívějšího vývoje města z dob minulých na straně druhé. Vznikají zde nové komplexy rodinných domů. V nově vznikajícím územním plánu je také v této části vymezeno nejvíce ploch pro bydlení. Město se chce rozrůstat tedy hlavně tímto směrem. Suburbia, které zde doposud jsou, se časem sjednotí v jeden kompaktní celek rozrůstajícího se města.

Je důležité zastavit úbytek obyvatelstva, vytvářet příznivé podmínky pro investory a nijak neomezovat podnikání územními plány. S poklesem obyvatelstva se potýkají města obdobné velikosti, historie a umístění. Tento negativní jev není snadné zastavit, a samotné město nemá právně žádnou moc, jak tuto skutečnost změnit. Nově vznikající územní plán vychází především ze současně platného územního plánu. Počítá však s radikálním zmenšením zastavitelných ploch, které jsou v současné době značně předimenzované a neúměrné samotnému městu.

## 10. Diskuze

Popsaný urbanistický vývoj, soustředující se především na 19. a 20. století zachycuje řadu zlomových bodů, které měly vliv na formování a růst města. Autor práce si nemohl udělat komplexnější pohled na problematiku, jelikož se mu nepodařilo kontaktovat zástupce dvou podstatných hybatelů vývoje (klášter a ZVVZ). Je proto možné, že některé poznatky jsou ovlivněné tendenčním vnímáním problematiky - viz role kláštera a církve ve vnímání autorů z doby normalizace. Při definování problémů města autor uplatnil vlastní zkušenosti s městem a provedl konzultace s místními aktéry v oblasti územního plánování. Je však možné, že některé problémy mohly být opomenuty - stanovit veškeré problémy města by bylo nad rámec zadání této práce. Byly proto vybrány jen ty nejdůležitější z nich.

Mezi hlavní zlomové okamžiky pro město Milevsko patřilo založení kláštera v roce 1187 a zahájení výstavby průmyslového podniku ZVVZ v roce 1948. Tyto dvě události byly pro město nesmírně důležité. Nebýt kláštera, nevznikla by osada a později z ní město. Závod ZVVZ byl klíčový hybatel rozvoje po druhé světové válce a do budoucna stále platí, že pokud se neobjeví nějaký podobný rozvojový faktor (nebo jejich kombinace), bude se Milevsko díky poloze ve „vnitřní periférii“ stále vyliďňovat a stagnovat - respektive bude čím dál více ztrácet na významu.

Je důležité, aby firma ZVVZ a další podnikatelské subjekty zde nadále fungovaly a dávaly lidem práci. Stěžejní je i zachování obou středních škol, případně dát možnost i dalším formám studia. Na příchod velkého investora se stále čeká. Jeden rakouský investor, který měl zájem zde vybudovat dřevozpracující závod, byl odmítnut z důvodu, že by jeho podnik přinesl dopravní zátěž městu a blízkému okolí. Kdyby se však takto k této situaci stavěli i naši předkové, v Milevsku by možná žádný závod ani ZVVZ nikdy nevzniknul. (ústní sdělení Lesák, 2016)

Samotné město se však v dalších případech nijak zvláště neliší od ostatních měst, podobné velikosti, historie a umístění. Potýká se i s obdobnými problémy, které nejsou ihned řešitelné a jejich vyřešení potrvá řadu let. Je důležité nadále udržovat kladný vztah firmy ZVVZ s městem a zamyslet se i na jeho možném vývoji. Přilákáním nových obyvatel do Milevska, by se zamezil úbytek trvale zde žijících lidí a posílil se růst města formou výstavby v zastavitelných plochách podle územního plánu.

## 11. Závěr

Současná městská struktura Milevska je výsledkem vlažného rozvoje města v průběhu staletí a překotného bujení v období 19. a zejména 20. století. Pozvolný, historicky přirozený růst podél hlavních komunikačních tahů, obchodních stezek, dal městu základní strukturu. Charakteristické řazení domů s navazujícími zahradami podél silnice se přibližuje spíše struktuře vesnice než města. Nevznikly bloky s otevřenými dvory, nevznikla žádná síť uliček, nevznikl tzv. druhý plán města. Základní kostra byla naopak doplněna více či méně solitérní zástavbou rodinných individuálních a řadových domů i domů bytových, včetně panelových. Město si stále zachovává dopravní schéma vzniklé již ve středověku, které však neodpovídá jeho současným potřebám. To se jeví jako jeho základní problém, který je již těžko řešitelný.

Vyskytují se zde problémy suburbanizace, brownfields, nekomplexní pojetí zástavby a nerespektování historického vývoje města, kdy se současný rozvoj více zaměřuje na růst nových oblastí a neřeší tolik propojení nová oblast - stará oblast a centrum města. Chyba také nastala v územně plánovací a politické činnosti na počátku 90. let, kdy bylo opomenuto vytvoření podkladů a zainvestování ze strany města do průmyslové zóny. Ta by přilákala nové investory, kteří by nabídli nová pracovní místa jak pro muže tak zejména pro ženy v důsledku zanikajících výrobních závodů ZVVZ.



## 12. Přehled literatury a použitých zdrojů

### 12.1 Literatura

BERVIDA J., DOUBEK F., FREY J., MARCHELOVÁ M., VONDRÁK P., ZEMAN F., 1984: 800 let Milevska 1184-1984. Městský národní výbor, Milevsko.

BÍLEK J., KÁLAL J., 2000: Milevsko a okolí od A...Ž. Spolek pro rozvoj kultury v Milevsku, Milevsko.

BŘICHÁČEK P., POLÁKOVÁ M., 2007: Milevsko na starých pohlednicích. Milevský kraj o. p. s., Milevsko.

CACÁK F., 2006: Orlický kraj ve fotografiích a vzpomínkách pamětníků. František Cacák a obecní úřad Orlík nad Vltavou, Orlík nad Vltavou.

ČERVENKA T., 2011: Milevsko na dlani. Dílna Organic Net, Praha.

DOWNS A., 1999: Some realities about sprawl and urban decline. Housing Policy Debate 10.

EDELMANN, WINTER, 1840: Katastrální mapa města Milevska na základě stavu roku 1830. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Milevsko 1600 - 1945 (1952).

EEA, 2006: Urban sprawl in Europe: The ignored challenge . European Environment Agency, Copenhagen.

FREY J., JELÍNEK J., KROH J., LEŠÁK J., MACHART J., SLABA R., 1980: Milevsko dnešních dnů. Odbor turistiky TJ ZVVZ, Milevsko.

HARSTHORN T., MÜLLER P., 1989: Suburban downtown and the transformation of metropolitan Atlanta's bussines ladscape. Urban Geography

HNILIČKA P., 2005: Sídelní kaše. Otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů. ERA group, spol. s r. o., Brno.

HORKÝ J., HADÁČEK V., KELTNEROVÁ V., KORECKÝ V., 1993: Milevsko. Městský úřad, Milevsko.

HORSKÁ P., MAUR E., MUSIL J., 2002: Zrod velkoměsta. Urbanizace českých zemí a Evropa. Paseka, Praha.

CHAMPION T., 2001: Urbanization, Suburbanization, Counterurbanization and Reurbanization. Sage, London.

CHUMAN T., ROMPORTL D., 2008: Spatial pattern of suburbanization in the Czech Republic. Sborník z 6. ročníku mezinárodní mezioborové konference, Kostelec nad Černými lesy.

JACKSON J., STAŇKOVÁ E., ZLÁMALOVÁ B., RYDZA E., DĚRDOVÁ J., TYLČER J., PEJPEK T., SÍTEK R., 2005: Brownfields snadno a lehce. IURS - institut pro udržitelný rozvoj sídel, Praha.

JETEL V., 2008: Územně analytické podklady. Ing. Václav Jetel, Praha.

KADEŘÁBKOVÁ B., PIECHA M., 2009: Brownfields. Jak vznikají a co s nimi. C. H. Beck, Praha.

KÁLAL J., 2002: Milevsko. Ročena 2001. Milevský kraj, o. p. s., Milevsko.

KÁLAL J., 2012: Milevský klášter. Milevský kraj, o. p. s., Milevsko.

KÁLAL J., 2014: Region Milevsko. Milevský kraj, o. p. s., Milevsko.

KÁLAL J., TŘEŠTÍK M., HOBZEK Z., KUPEC M., KRATOCHVÍL V., HOUŽVIČKOVÁ M., 2014: Milevsko 830 let. Milevský kraj o. p. s., Milevsko.

KROH J., VOTRUBA V., 1960: 15 radostných let budování milevského okresu. Okresní národní výbor a Klub pracujících, Milevsko.

KROH J., 1965: 20 let budování Milevska. Městský národní výbor, Milevsko.

KROH J., DOSTÁL J., 1973: Milevsko. Městský národní výbor, Milevsko.

KROH J., DOSTÁL J., RYBÁK J., 1987: Milevsko – staré a nové pohledy na město. Městský národní výbor a Městské kulturní středisko, Milevsko.

KŘEMEN T., 2015. Diplomová práce: Rekonstrukce železniční stanice Milevsko „nepublikováno“. Vysoké učení technické v Brně, Brno.

KUBEŠ J., 2009: Poloha, struktura, infrastruktura a obraz Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace. Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace I.

KYTKA J., 2003: Milevsko a jeho kraj. Spolek pro rozvoj kultury v Milevsku, Milevsko.

LESÁK J., 2015: ZVVZ – 65 let. ZVVZ Group, Milevsko.

- MAIER K., 2004: Územní plánování. České vysoké učení technické v Praze, Praha.
- MAIER K., 2005: Hospodaření a rozvoj českých měst 1850 – 1938. Academia, Praha.
- MAIER K., VOREL J., VOZÁB J., BEČKA M., CACH J., ČTYROKÝ J., DODOKOVÁ A., KLÁPŠTĚ P., KLÁPŠŤOVÁ E., PELTAN T., SVOBODOVÁ K., 2012: Udržitelný rozvoj území. Grada Publishing, a.s., Praha.
- OBOR REGIONÁLNÍ ROZVOJE MILEVSKO, 2014: Architektonická soutěž, centrum města Milevska. Město Milevsko, Milevsko.
- OUŘEDNÍČEK M., ŠPAČKOVÁ P., NOVÁK J., 2013: Sub Urbs: Krajina, sídla a lidé. Academia, Praha.
- POSTL R., ŠECHTA J., ŠECHTOVÁ M., KLÍMA J., 1983: Písek a Písecko. Městské kulturní středisko, Písek.
- RERA, 2015: Strategický plán rozvoje města Milevska. Regionální rozvojová agentura jižních Čech - RERA a.s., České Budějovice.
- RŮŽIČKA J., 1996: Vývoj Milevska a okolí od pravěku až do r. 1939. Spolek pro rozvoj kultury, Milevsko.
- SÝKORA L., 2002: Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., Praha.
- ŠILHÁNKOVÁ V., KOUTNÝ J., KUČEROVÁ Z., OBRŠÁLOVÁ I., TETŘEVOVÁ L., PAVLAS M., STIBORKOVÁ M., KARLÍKOVÁ T., MAŠTÁLKA M., POKLUDOVÁ P., 2007: Suburbanizace - hrozba fungování (malých) měst. Civitas per Populi, Hradec Králové.
- ŠÍMOVÁ L., 2014: Územně analytické podklady ORP Milevsko - 3. aktualizace. Studio ing. Lenka Šímová, České Budějovice.
- ŠINDELÁŘ V., 1998: Milevsko a okolí. Sdružení obcí Milevska, Milevsko.
- ŠINDELÁŘ V., 2014: Milevské muzeum. Milevské muzeum, Milevsko.
- WEYRAUCH E., 1997: Dějiny kláštera, města a panství Milevska sepsané léta 1841. Agentura Porthos, Milevsko.

## 12.2 Internetové zdroje

CABERNET, 2015: Brownfield Definition. Nottingham, online: <http://www.cabernet.org.uk/?c=136>, cit. 13. 11. 2015.

ČÚZK, 2015: Ústřední archiv Zeměměřictví a katastru. Praha, online: <http://archivnimapy.cuzk.cz/>, cit. 21. 12. 2015.

KOLÁŘOVÁ L., 2015: Stanislav Kázecký: Bez ZVVZ by se Milevsko mohlo znovu stát malým městečkem. Milevské noviny, Milevsko. Online: <http://www.jcted.cz/milevske-noviny/stanislav-kazecky-bez-zvvz-by-se-milevsko-mohlo-znovu-stat-malym-mesteckem/>, cit. 1. 2. 2015.

WIKIPEDIA, 2015: Milevsko. San Francisco, online: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Milevsko>, cit. 13. 8. 2015.

WIKIPEDIA, 2016: Teorie centrálních míst. San Francisco, online: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Teorie\\_centra%C1ln%C3%ADch\\_m%C3%ADst#cite\\_note-z.C4.8Du-1](https://cs.wikipedia.org/wiki/Teorie_centra%C1ln%C3%ADch_m%C3%ADst#cite_note-z.C4.8Du-1), cit. 2. 1. 2016.

## 12.3 Rozhovory a konzultace

Ing. Luboš Vaniš (milevský architekt a projektant)

Mgr. Martin Třeštík (místostarosta města)

Ing. Petr Švára (vedoucí odboru regionálního rozvoje)

Ing. Jiří Lesák (zpracovatel brožury o ZVVZ)

Bc. Filip Kabát (obyvatel sídliště Cukava)

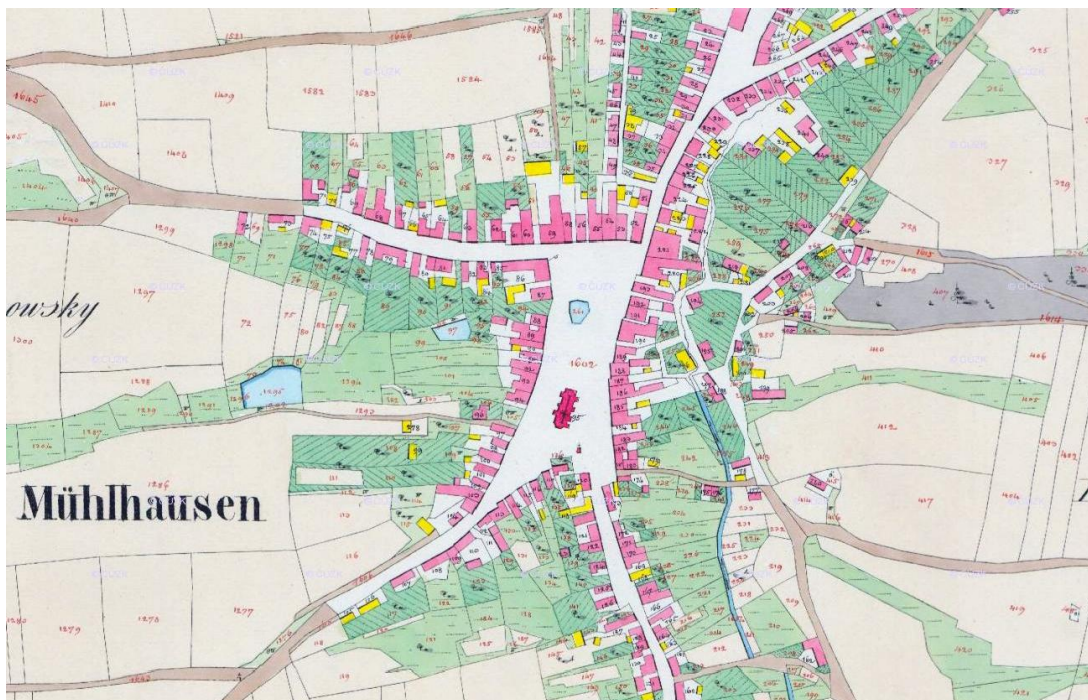
### 13. Přílohy



Příloha č. 1.: I. vojenské mapování z let 1764-1768 a 1780-1783, město na spojnici ke klášteru. (ČÚZK, 2015)



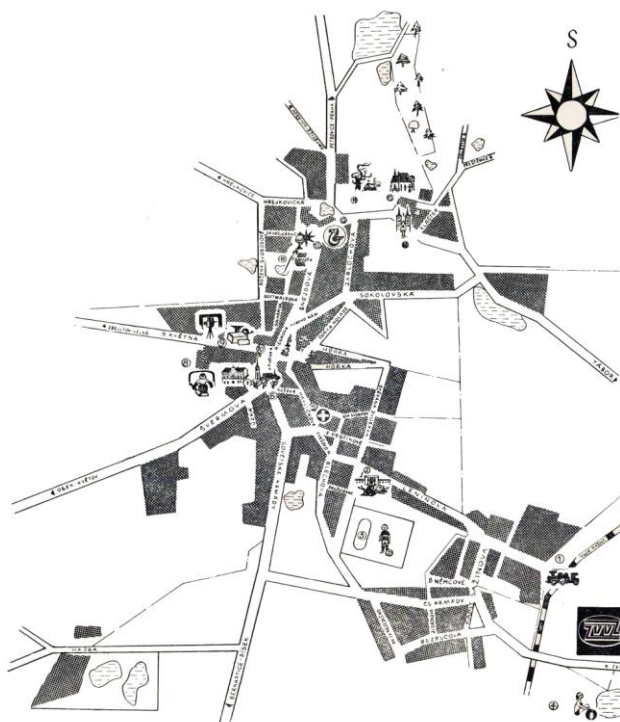
Příloha č. 2.: III. vojenské mapování z let 1877-1880, město soustředěné kolem kostela a náměstí. (ČÚZK, 2015)



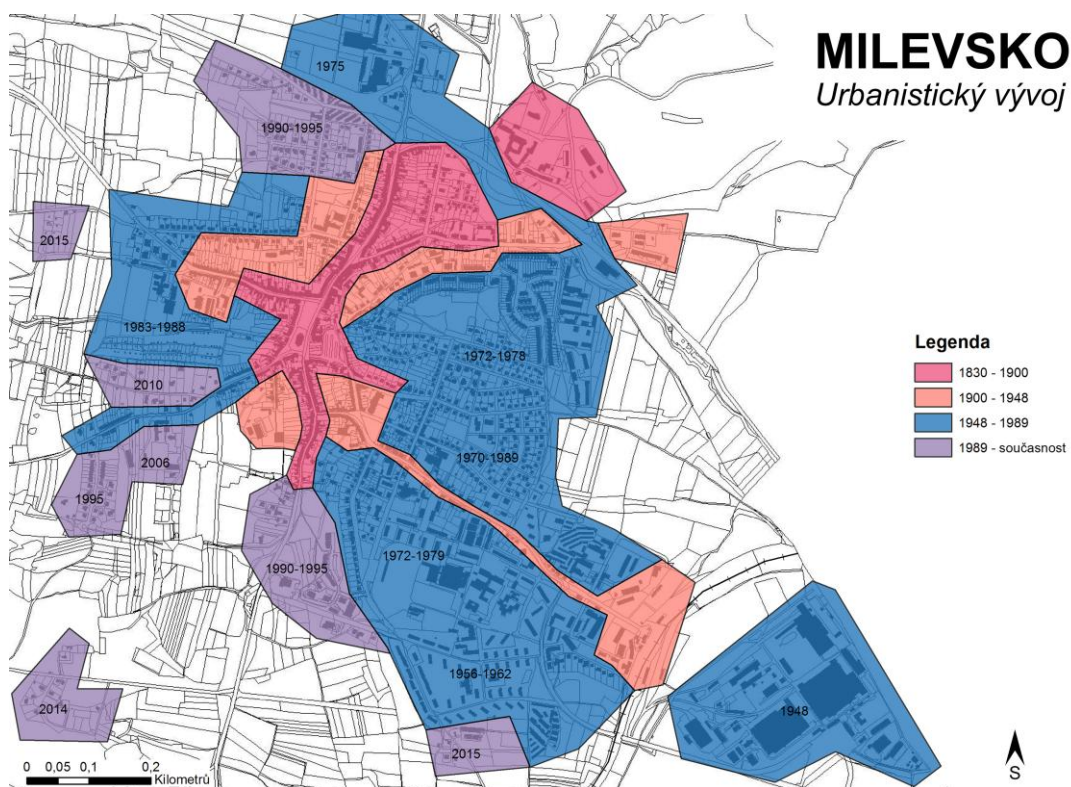
Příloha č. 3.: Katastrální mapa města Milevska na základě stavu roku 1830. (Edelmann a Winter, 1840)

### Milevsko v roce 1965 podle K. Stehlíka

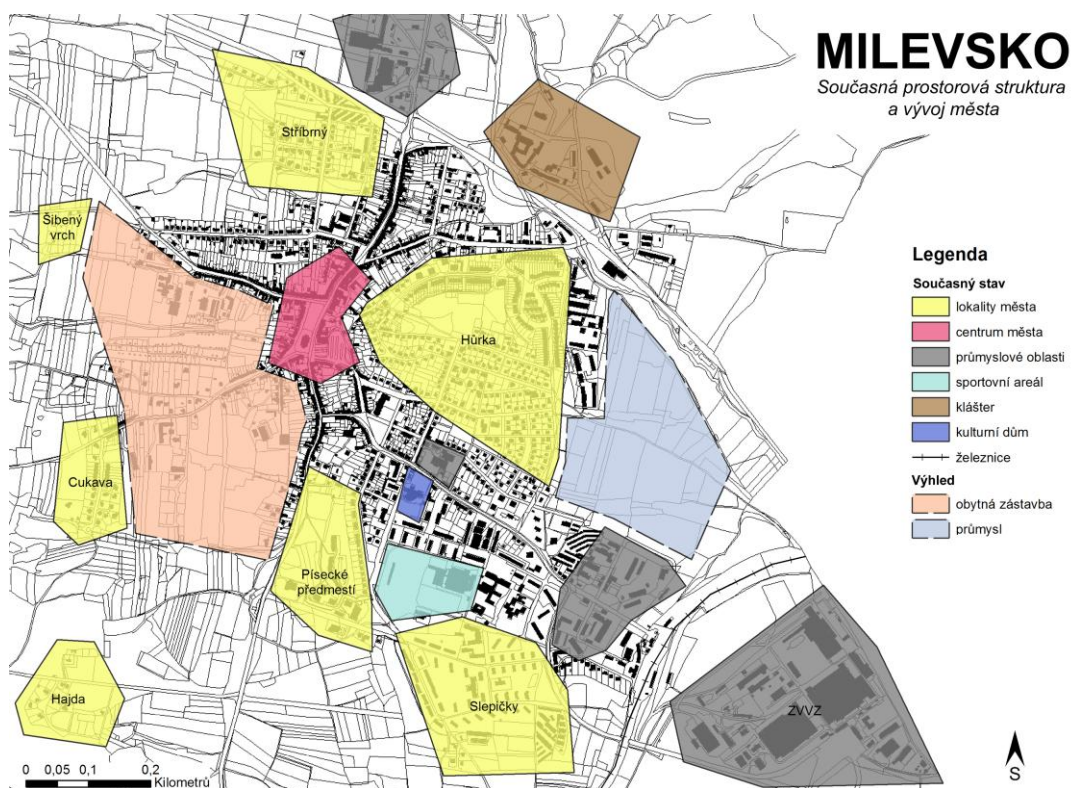
1. Nádraží
2. Klub pracujících
3. Stadion TJ Spartak
4. Koupaliště Pytlák
5. Ústav Národního zdrav
6. Kostel sv. Bartoloměje
7. Městský národní výbor
8. Hokejové hřiště TJ Spartak
9. Kino
10. Pošta
11. Cestovní kancelář
12. Hotel Modrá hvězda
13. Čerpadlo benzínu
14. Stanový turistický tábor
15. Kostel sv. Jiljí - hřbitov
16. Klášter



Příloha č. 4.: Milevsko v roce 1965 podle K. Stehlíka. (Kroh, 1965; upraveno autorem)



Příloha č. 5.: Urbanistický vývoj města Milevsko v 19. a 20. století. (autor práce, 2016)



Příloha č. 6.: Současná prostorová struktura a vývoj města. (autor práce, 2016)